

LATVIJAS UNIVERSITĀTE  
PEDAGOGIJAS, PSIHOLOĢIJAS UN MĀKSLAS FAKULTĀTE  
SKOLOTĀJU IZGLĪTĪBAS NODAĻA

# **Pusaudžu uzvedības problēmas un sociālpedagoģiskie risinājumi Rīgas skolā X**

## **DIPLOMDARBS**

Autore: **Sintija Gerdena**

Studentu apl. Nr.: sg12061

Darba vadītāja:

Dr. paed. asoc.prof. Dita Nīmante

RĪGA

2018

## ANOTĀCIJA

Sintijas Gerdenas diplomdarba nosaukums ir “Pusaudžu uzvedības problēmas un sociālpedagoģiskie risinājumi Rīgas skolā X”.

Diplomdarbā tiks analizēti skolēnu uzvedības problēmu cēloņi un sociālā pedagoga darbības iespējas pozitīvas uzvedības veicināšanā, ir izstrādāta un aprobēta sociālpedagoģiskās darbības programma 7.-9. klašu skolēniem Rīgas izglītības iestādē X.

Teorētiskajā daļā raksturotas pusaudžu uzvedības problēmas un vecuma īpatnības, skolēnu uzvedības problēmu cēloņi un ietekme uz mācību procesu, kā arī izglītības vides un sociālā pedagoga iespējas pozitīvas uzvedības veicināšanai.

Praktiskajā daļā īstenots pētījums par pusaudžu attieksmi pret pieaugušajiem, gan arī viņu uzticības personām un autoritāti, vecāku iesaisti mācību procesā un skolas dzīvē, modelējot sociālpedagoģiskās darbības programmas pozitīvas uzvedības veicināšanai.

**Atslēgas vārdi** – pozitīvas uzvedības veicināšana, pusaudži, sociālpedagoģiskā darbība, uzvedība, uzvedības problēmas.

## THE ABSTRACT

The title of the Diploma Paper is "Adolescent Behavioral Problems and Socio-Pedagogical Solutions at Riga School X".

The causes of adolescent behavior problems and the possibilities for social pedagogue to promote positive behavior were analysed in the present Diploma Paper, as well as the social pedagogical program for 7-9 class students has been carried out and approved in Riga educational institution X.

The theoretical part describes the behavioral problems of adolescents and the peculiarities of their age, the causes of pupils' behavioral problems and their impact on the learning process, as well as the possibilities of the educational environment and social pedagogue for promoting positive behavior.

The practical part gives an account on the study of adolescent attitudes towards adults, their trusted persons and authority, the parents' involvement in the learning process and school life, by modeling the social pedagogical program for promoting positive behavior.

**Keywords** - promotion of positive behavior, adolescents, social pedagogical activity, behavior, behavioral problems.

## Ievads

Skola ir vieta, kur skolēni pavada lielu daļu no savas dienas, tā ir vieta, kur ne vien mācīties, apgūt jaunas zināšanas un prasmes, bet arī apgūt socializācijas prasmes un saskarsmi citam ar citu. Skolotāji un izglītojamie ir līdzvērtīgi procesa dalībnieki. Kas tā būtu par skolu bez skolotājiem vai bez skolēniem, abām šīm pusēm jāprot sadarboties, cienīt un respektēt vienu otru, bet parasti ir arī tādi pusaudži, kuriem ir devianta jeb nepieņemama uzvedība, un arī ar šiem pusaudžiem ir jāmeklē sadarbības un viņiem iemācīt mācību procesā paredzēto, zinot, ka skolotājs ir mācību procesa vadītājs, taču nevar iemācīties skolēna vietā. Gandrīz katru dienu var dzirdēt vārdu salikumu - uzvedības problēmas, ko darīt ar tādu uzvedību, kas traucē mācību procesam - skolotājiem, klases biedriem? Katrs skolēns atnāk uz izglītības iestādi ar savu uzvedības bagāžu, ko galvenokārt ir ieguvis ģimenē, vidē, kurā aizritējuši apmēram pirmie septiņi gadi.

Kas ir pusaudzis un kāda uzvedība raksturīga pusaudzim, kāda uzvedība ir uzskatāma par uzvedību ar problēmām un kādus risinājumus tam var rast? “Gan skolēni ar mācīšanās, gan uzvedības un emocionālajiem traucējumiem veido tās skolēnu pamatgrupas, kas mēdz saņemt nepietiekamus sekmju vērtējumus, pamet vai nepabeidz skolu.” (LU projekts, Atbalsts pozitīvai uzvedībai. 2013) Kas ir disciplīna? Kad izglītojamais ir paklausīgs, klausā uz vārda, nekad neiebilst un ir pilnīgi pakļāvīgs vai tomēr drīkst izteikt savu domu, viedokli un iebilst pieaugušajam, skolotājam? Varbūt nepieņemama uzvedība ir tikai kā protests?

Nevar mācīt klasi, ja tā nav disciplinēta un kāds no klases kolektīva regulāri traucē darbu gan skolotājam, gan pārējiem klases biedriem. “Tomēr svarīgi ir sev kārtējo reizi atgādināt, ka galvenais un svarīgākais skolotāja uzdevums ir mācīt, realizēt iepiņlānoto stundas mērķi, uzdevumus un saturu.” (Nīmante, 200;7) Cik liela loma ir pašdisciplīnai un kā tā ietekmē uzvedību un mācību sasniegumus vai gadījumos, ja trūkst gribas sevi motivēt mācībām, vai to arī var saukt par disciplīnas neesamību? Pēc OECD PISA 2015 veiktās aptaujas liels skaits skolēnu, katru dienu nokavē skolas sākumu vai bez attaisnojuma kādu stundu, vai pat visu skolas dienu, tāpat pētījumā konstatēts, ka gandrīz 44% vismaz vienu reizi, bet 20% no skolēniem vismaz vienu dienu nav bijuši skolā vispār. Latvijas skolās 2015. gadā, salīdzinot ar 2012. gadu, palielinās par 3% to skolēnu skaits, kuri vismaz vienu reizi neattaisnoti kavējuši skolu visu mācību dienu. (Pētījums “Starptautiskajā skolēnu novērtēšanas programmā 2015”)

Neapmeklējot izglītības iestādi, samazinās sekmes un pasliktinās zināšanu līmenis skolēnam. Par uzvedības problēmām liecina ieraksti skolas elektroniskajā žurnālā - *Mykoob.lv* un mācību priekšmetu skolotāju sūdzības, tiesa gan vairākumā gadījumu mutiskas, un jautājumi: “Ko darīt, kā

vadīt stundu, vai pievērst uzmanību konkrētajā situācijā?” Tiesības uz pilnvērtīgu izglītību ir ikkatram Latvijas iedzīvotājam, gan pilsoņiem, gan nepilsoņiem, neatkarīgi no tautības, rases, ticības, neatkarīgi no mantiskā stāvokļa ģimenē. (Izglītības likums, 3.pants) “Obligāta ir no piecu gadu vecuma bērnu sagatavošana pamatizglītības ieguvei un pamatizglītības iegūšana vai pamatizglītības turpināšana līdz 18 gadu vecuma sabeigšanu.” (Izglītības likums, 4.pants)

Problēmas aktualitāte ir noteikusi tēmu: **Pusaudžu uzvedības problēmas skolā X un to sociālpedagoģiskie risinājumi**. Pētījuma bāze ir skolas X septītās līdz devītās klases skolēni, klašu skaits ir 6, tajās mācās 182 skolēni.

**Pētījuma priekšmets:** pusaudžu pozitīvas uzvedības veicināšanas sociālpedagoģiskās iespējas.

**Pētījuma objekts:** pedagoģiskais process pamatskolā.

**Pētījuma mērķis:** Analizējot uzvedības problēmu cēloņus un iespējamus risinājumus, izstrādāt un aprobēt sociālpedagoģisku programmu, lai sekmētu pusaudžu pozitīvu uzvedību 7.-9. klasēs Rīgas skolā X.

**Pētījuma jautājums:** Kādas ir pedagoģiskās iespējas Rīgas skolā X mazināt uzvedības problēmas?

**Diplomdarba uzdevumi:**

1. Izpētīt zinātnisko literatūru par pusaudžu (12-15 gadiem) vecuma īpatnībām;
2. Izpētīt uzvedības problēmu veidošanos, teorētiskos nosacījumus;
3. Noskaidrot uzvedības problēmu ietekmi uz mācību procesu;
4. Izpētīt sociālā pedagoga darbības teorētiskos aspektus;
5. Izstrādāt empīriskā pētījuma metodoloģiju;
6. Izstrādāt sociālpedagoģiskās darbības programmu 7.-9. klašu skolēniem, nesekmības mazināšanai;
7. Veikt sociālpedagoģiskās programmas aprobāciju un analizēt iegūtos rezultātus.

**Pētījumā izmantotās metodes:**

- Zinātniskās literatūras un normatīvo dokumentu analīze;
- Datu ieguves metode: anketēšana, intervēšana, novērošana, diskusija
- Sociālpedagoģiskā modelēšana, sociālpedagoģiskā izmēģinājuma darbība.

**Pētījuma bāze** skolas X, 26 pedagogi un 182 izglītojamie.

**Diplomdarba struktūra:** Ievads, 8 nodaļas, nobeigums, literatūras un avotu saraksts, 10 pielikumi

# Saturs

1. Uzvedības problēmu teorētiskais raksturojums. ....	7
2. Mācību sasniegumu ietekmējošie faktori.....	13
3. Uzvedības problēmu novēršanas pedagoģiskās iespējas. ....	15
4. Pusaudžu vecuma (12-15 gadi) raksturojums. ....	21
5. Empīriskais pētījums.....	25
5.1 Institūcijas darbības raksturojums. ....	26
5.2 Rīgas skolas X darbības pamatmērķi.....	26
5.3 Iekšējās kārtības noteikumi. ....	27
5.4 E- žurnāla ierakstu analīze.....	29
5.5 Aptauja vecākiem par iesaistīšanos mācību procesā. ....	35
5.6 Izglītojamo attieksme pret savu ģimeni un radiem, draugiem.....	38
6 Sociālpedagoģiskā programma uzvedības problēmu mazināšanai 7.-9. klašu skolēniem skolā X 42	
7 Sociālpedagoģiskās darbības programmas aprobācijas analīze. ....	45
7.6 Sociālpedagoģiskā novērošana un darbs ar klasi uzvedības problēmu samazināšanai. ....	45
7.7 Fokusa grupas diskusija.....	50
7.8 Sociālpedagoģiskās darbības izvērtējums, iegūtie rezultāti. ....	55
8 Nobeigums. ....	57
Literatūras un avotu saraksts: .....	60
Pielikumi. ....	63
Pielikums 1. ....	64
Pielikums 2 .....	65
Pielikums 3 .....	66
Pielikums 4 .....	67
Pielikums 5 .....	68
Pielikums 6 .....	69
Pielikums 7 .....	70
Pielikums 8 .....	70

## 1. Uzvedības problēmu teorētiskais raksturojums.

Par disciplīnu runāts ir vienmēr, tik katrā laikā un katrā vietā izpratne par disciplīnu nav viennozīmīga. Disciplīna kā bezierunu paklausība, pilnīga pakļāvība; tikumiska un fiziska attīstība cilvēkam, un augstākais tikums - gudrība un zināšanas, tāpat arī sabiedriski ideāls cilvēks, gudrs cilvēks, bet garīdzniecībā - bijība pret augstākiem spēkiem. Disciplinēšana - tas ir mācīt bērniem pieņemamu uzvedību un ievērot noteikumus, kas ir tik svarīgi līdzcivīkiem un tiesiskuma ievērošanai. "Termins "disciplīna" līdz reformpedagoģijas laikiem lietots saistībā ar stingru paklausību norādījumiem un pavēlēm." (Daniela 2009) Katra cilvēka dzīvē jābūt ierobežojumiem, prasībām un disciplīnai, tā ļauj bērnam attīstīties paškontrolei, cieņai pret sevi un citiem, prasmei izpaust emocijas pieņemamā veidā.

"Audzināšana - mērķtiecīga personības veidošana, jaunās paaudzes sagatavošana pilnvērtīgai dzīvei sava laika sabiedrībā. Audzināšana ir tieši saistīta ar mācīšanu." (Ģimenes enciklopēdija 1989) Skolā mācās skolēni no dažādām ģimenēm, kurās ir atšķirīgi uzskati, tradīcijas, ierobežojumi, ekonomiskais stāvoklis un audzināšanas stili. Izšķir trīs audzināšanas stilus: autoritārais, liberālais un demokrātiskais, un to, kādā stilā tiks audzināts bērns, nosaka pats vecāks, pamatojoties uz savu pieredzi, tradīcijām, zināšanām un prasmēm, sociāli ekonomiskās attiecības sabiedrībā. "Vecāku loma bērnu audzināšanā balstās uz trīs stūrakmeņiem - mīlestību, pieskatīšanu un labu paraugu." (Kraģe, Martinsone, Bondare 2014:17) Tāpat autore norāda, ka, ļaujot bērnam piedzīvot savas darbības loģiskās sekas, tiek sekmēta morāla attīstība.

Pēc "Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas" publikotā raksta par audzināšanas stiliem:

- Autoritārajā stilā tiek sagaidīta bezierunu paklausība, netiek ņemtas vērā bērna emocijas un jūtas. Netiek uzskatīts par vajadzīgu noteikumus izskaidrot, tiek ievērota distance starp pieaugušo un bērnu. Katram pārkāpumam seko pietiekami bargs sods. Dzīvojot kopā ar šādiem vecākiem, bērni izaug par sevi nepārliecināti, ierāvušies sevī.
- Liberālajā audzināšanas stilā vecāki pieņem un samierinās ar jebkuru bērna rīcību, bērns saņem regulāras uzslavas, kas birst kā no pārpilnības raga. Bērns aug pats par sevi, bez noteikumiem un ieteikumiem - pilnīgā patvaļā.
- Demokrātiskajā stilā bērni saņem ieteikumus un padomus no vecākiem. Vecāki bērniem neuzspiež savu viedokli par vienīgo un patieso, pieļauj diskusiju un noteikumu maiņu. Bēni saņem gan uzslavas, gan nopēlumus.

"Laikā pirms reformpedagoģijas, attīstoties uzskatiem par bērnu audzināšanu, termina "disciplīna" vietā pedagoģija vairāk runāja par tikumību, paklausību, morāli, labā veidošanu cilvēkā." (Daniela 2009) Disciplīna ir galvenais elements, lai efektīvi varētu vadīt klasi, tās ir gan

ieņemas, lai kontrolētu skolēnu darbības un uzvedību stundu laikā, gan ieņemas sadarbībai ar klasi. Disciplīna nodrošina, ka vide ir pietiekami pozitīva, kurā ir vieglāk mācīties, izglītojamie netraucē cits citam un netraucē pedagogam vadīt stundu. Disciplinētībai ir jābūt iekšēji motivētai, nevis no apkārtējiem, ārējiem simulantiem, kā, piemēram, skolotāja aizrādījums vai mantisks apbalvojums par pozitīvu uzvedību klasē un skolā. Uzvedības problēmas tieši ietekmē ne tikai attiecības ar apkārtējiem, bet var ietekmēt arī mācību sasniegumus. “Galvenie nesekmības cēloņi literatūrā minēti:

- pedagoģiskā ielaistība
- zems mācīšanās prasmju apguves līmenis
- vāji attīstīta loģiskā domāšana
- nelabvēlīgi ģimenes apstākļi
- vāja griba
- disciplīnas trūkums
- negatīva attieksme pret mācībām.” (Daniela 2009)

“Uzvedība – daudzveidīga rīcība, kas izpaužas vienotas izturēšanās līnijas ieturēšanā. Uzvedību raksturo dialekta mērķu un līdzekļu vienība. Vērtējot uzvedību, jāņem vērā konkrētie apstākļi un situācijas.” (Ģimenes enciklopēdija 1989; 323) Uzvedības problēmas ir neatbilstoša uzvedība attiecīgajā situācijā, bieža aizkaitināmība, nespēja kontrolēt sevi un savas emocijas, kas apgrūtina darbības veikšanu vai saskarsmi ar apkārtējiem. Neatbilstošā uzvedība atkārtojas un nav tikai īslaicīga. un parādās dažādās vidēs, kur izglītojamais uzturas: skolā, veikalā, mājās, ārpuskolas interešu izglītībā un citur sabiedrībā. Katram vecumposmam ir raksturīgs savs savdabīgs uzvedības modelis, kas citā vecumā varētu būt definējams kā uzvedības problēma, bet pie tās nekādā gadījumā nav pieskaitāmi likumpārkāpumi vai devianta uzvedība- smēķēšana, huligānisms, zagšana, alkoholu saturošu dzērienu lietošana. “Bērnu un pusaudžu uzvedības problēmas bieži tiek definētas kā vecumam vai situācijai neatbilstoša uzvedība un neapmierinātības izrādīšana sociāli nepieņemamā formā, kas apgrūtina mijiedarbību skolā un ģimenē.” (konference “Pozitīva komunikācija skolā un internetā”, Daniela, 2014) Uzvedības problēmas var būt kā reakcija uz ārējiem kairinājumiem - dusmas, agresija, melošana, norobežošanās un citas darbības. Ja neatbilstoša reakcija uz kairinājumiem ir bieža, nepārtraukti atkārtojas, nav kontrolējama, tad iespējams ir uzvedības traucējumi. Uzvedības problēmu iemesli ir sociāli ekonomiskas problēmas, var būt meklējami ģimenē, ja ģimenē lieto alkoholu vai citas kaitīgās vielas, bieži ir konflikti, kuros notiek fiziska izrēķināšanās vecāku starpā, ir vardarbība, nepietiekami tiek veltīta uzmanība bērniem- neviens neinteresējas par viņu sekmēm un ikdienas gaitām, kā arī par emocionālo pusi- negatīvs psiholoģiskais klimats ģimenē, arī ja ģimene ir antisociāla- dzīvo tikai uz pabalstiem un praktiski bez ienākumiem, ja ģimenē ir pāraprūpe pret bērnu- bērns elka vietā, katrs solis un katra

darbība tiek uzņemta ar pārāku sajūsmu; pārāk augstas prasības pret bērnu un nepiemērots, pārāk bargs vai nežēlīgs, sods; bērns tiek uztverts kā apgrūtinājums. “Skolēni ir sociālas būtnes, un viņiem visiem ir nepieciešams izjust to, ka viņi ir piederīgi, ka viņiem ir sava vieta ģimenē, skolā un tajā sociālajās grupās, kurām viņu dzīvē ir liela nozīme un kurās viņi cenšas iekļauties” (Daniela 2009;95)

Tāpat arī pedagoģiskā nolaidība - neattaisnoti stundu kavējumi un nesekmīgi mācību vērtējumi. Ja ģimenē ir pusaudzis, tad konflikti starp pusaudzi un pieaugušo ir neizbēgami, bet arī tiem jābūt normu robežās. Ir vecāki, kas nevar pieņemt, ka pusaudzim ir vajadzīga nosacīta brīvība. “Brīvības vajadzība savukārt ir tā, kas palīdz bērnam justies brīvam un neatkarīgam gan savos uzskatos, gan rīcībā. Ja pieaugušais ilgstoši nerespektē šo vajadzību, bērns ar savu uzvedību demonstrē, pašam to neapzinoties, ka tiek ierobežots.” (Nīmante, 2007) Tāpat ir iespējami arī medicīniskie un bioloģiski faktori, kas var ietekmēt uzvedību smagas slimības pirmajos dzīves gados, galvas traumas, kā sekas ir novirzes, centrālās nervu sistēmas bojājumi vai traucējumi, tas ir, kad nespēj sevi kontrolēt un ātri “aizsvilstas”, iekļūst nevajadzīgos strīdos un konfliktos- kautiņos. Uzvedības problēmas var būt kā protests. Pasīvais protesta veids var būt tad, kad pieceļas no pusdienu galda un demonstratīvi aiziet, nevienam neko nepasakot, klaiņošana, aiziešana no mājām, var pārtraukt komunicēt- klusēšana, atteikšanās no ierastajām darbībām. Iemesls uzvedības problēmām var būt psiholoģiska un pedagoģiska nolaidība ģimenē. “Izglītības darbinieks pārāk bieži darbojas tā, it kā atbildība par jauniešu panākumiem skolā gultos uz skolotāju pleciem.” (Valtons, 2000) Tātad tas sanāk, ka uzņemas atbildību izglītojama vietā par viņu nepietiekamajiem vērtējumiem un piekāpjoties mēģina atrast risinājumu, tērējot savu citām darbībām plānoto laiku, lai skolnieks varētu nākt pēc stundām labot vērtējumus. Nereti pārbaudes darba atkārtotai rakstīšanai gatavojies ir tikai skolotājs, veidojot papildus variantu un esot sarunātajā laikā klasē, bet skolēns nav atvēris mācību materiālus, lai atkārtotu un nav mājās gatavojies, lai atkārtoti rakstītu pārbaudes darbu.

Veicot literatūras analīzi, var secināt, ka ne vienmēr uzvedības problēmas ir uzvedības problēmas pēc būtības, bet darbība, kas nepatīk un ko vēlas dēvēt par neatbilstošu uzmanību. Uzvedības izpausmes var būt normāls un atbilstoši pusaudžu vecumposma īpatnībām, bet skolotājiem ir jāpārzina gan uzvedība, gan attīstība kopumā, kas raksturīgs pusaudžu vecumposmam un kas var ietekmēt viņu uzvedību, iespējams pat paredzēt, kā pusaudzis reaģēs uz konkrēto kairinājumu.

Uzvedību un pusaudža attieksmi var ietekmēt stress. Pēc *American Psychological Association* veiktā pētījuma 2013. gadā, stress ir ļoti izplatīts tieši pusaudžu vidū, īpaši mācību gada laikā, vērojama trauksmes sajūta, nogurums, problēmas koncentrēties. Pētījumā piedalījās 1080 pusaudžu.

“Psihologijā izdala divus darbības un aktivitātes rosinātāju veidus:

- ārējie rosinātāji - prāta darbību veicinošie;
- iekšējie rosinātāji - jēgu veidojošie darbības motīvi.” ( Baltušīte, 2006:15)

Mācību disciplīna ir saistīta ar pašdisciplīnu, un tā balstās uz atbildību par paša izdarīto izvēli un pieņemtajiem lēmumiem. To tāpat arī ietekmē gan ģimene, gan vide, gan skola, gan izglītojamais pats. Linda Daniela savā darbā norādīja, ka izglītojamā mācību sasniegumus ietekmē temperaments, veselības stāvoklis, attīstības un uztveres īpatnības, koncentrēšanās spējas, attieksme, atbildība. Turklāt pieaugot prasībām mācībās, izglītojamais ne vienmēr ir gatavs gribas piepūlei, kas savukārt ietekmē mācību sasniegumus. Ja veidojas negatīva attieksme pret mācībām, var veidoties nevēlama uzvedība, noteikumu pārkāpumi, uzvedības problēmas. “Audzināšana pārveido cilvēku un pārveidojot veido viņā “otro” dabu. Laba rezultāta priekšnosacījums mācībās ir ne tikai skolotāja sapratīga darbība, bet arī skolēna pozitīvi motivēta attieksme pret mācībām.” (Daniela 2009)

Kopumā mācību motivāciju pamatā nosaka šādi momenti:

- skolēnu mācību darbības raksturs, tās struktūras izvērsums un gatavība, tās komponentu izveidošanās, mijiedarbība ar citiem cilvēkiem mācību gaitā;
- mācību nozīme katram skolēnam;
- mācību motīvu raksturs;
- mērķu sistēma;
- emocijas, kas rodas mācību procesā. (Maļicka, 2004)

Uzvedības problēmu tieša ietekme klasē un uz mācību procesu ir vērojama tad, ja izglītojamais ir izstumtais klasē, nevērīga attieksme no skolotāja puses- noraidījums vai ignorēšana, ar nevēlamu uzvedību piesaista sev klases uzmanību, traucējot stundu. Viss ir savstarpēji saistīts, ja pasliktināsies attiecības ar draugiem, klases biedriem, pusaudžu mācību sasniegumi pasliktinās, savukārt, jo labākas attiecības ar vienaudžiem, jo lielāka mācību motivācija. “Tomēr termins “disciplīna” nav sinonīms terminam “mācību disciplīna”, kas ir pašregulēta mācību darbība vidē, kurā jāievēro zināmas sociālās konvencijas, un kas saistās ar mācību darba nosacījumu izpildi, savstarpēji pieklājīgu saskarsmi ar citiem klases skolēniem un skolotājiem, kā arī spēju sadarboties.” (Daniela 2009) Tā ir iespēja sevi regulēt, piespiest pašam sevi darboties, veidot savu individuālo plānu, plānot laiku, kā un kad paveikt uzdoto, piespiest sevi rīkoties arī ne pēdējā brīdī un mācīties tikai pirms eksāmena, tā ir griba, kas maina uzvedību. Tātad, lai mainītos, ir jābūt vēlmei mainīties, tāpat ar mācībām, lai mācītos ar labiem sasniegumiem, ir jāgrib mācīties, pildīt

uzdoto gan stundās, gan to, kas uzdots mājās, ir jāgrib gūt sasniegumus. Mācību procesu ietekmē pats izglītojamais, ģimene, apkārtējā vide, skola, katra vērtības. “Un tas, vai izglītība ir vērtība, vai cieņpilna izturēšanās pret citiem cilvēkiem ir vērtība, vai godīgums un savstarpēja uzticēšanās ir vērtība, - vai tomēr vērtīgs katrs ir pats tikai sev, vai vērtība ir tikai tas, kas pieder tev, - tas viss kopā ietekmē arī mācību procesu skolā.” (Daniela, 2009)

“Attieksme un mācību disciplīna ir savstarpēji saistīta, jo darbā sintezējas visi attieksmes komponenti, tādēļ tā ir nozīmīga gan kā attieksmes veidošanās, gan nostiprināšanās, gan arī kā izpausmes mācību darbā, un tas ļauj secināt, ka mācību disciplīna ir skolēnu attieksmes izpausme pret mācībām.” (Daniela, 2009) “Disciplinētība- morāla īpašība, prasme kontrolēt savu uzvedību, prasības un vēlmes, pakļaujot tās ģimenes, kolektīva, visas sabiedrības interesēm. Patiesa disciplīna atklājas ieradumā rīkoties pareizi, godīgi vienmēr un visur nevis aiz bailēm vai uzslavas dēļ, bet gan pārliecības un sirdsapziņas dēļ.” (Ģimenes enciklopēdija, 1989, 104)

Tātad, veicot analīzi, var secināt, ka disciplīna ir vajadzīga, lai sabiedrība eksistētu, un tajā varētu pastāvēt noteikta kārtība. Mācību disciplīna vajadzīga, lai sistematizētu sevi darbam, lai pats bērns būtu motivēts strādāt un mācīties bez ārējiem pamudinājumiem. Mācību motivācija ir mainīga, jo ietekmējas no ārējiem faktoriem, lai skaitā arī no tā, kas notiek klasē, kā klasē jūtas skolēns, kāda klases un pārējo skolēnu attieksme vienam pret otru. Nevar aizmirst mācību priekšmetu skolotājus un vecāku lomu un atbalstu skolēna dzīvē, kas, viņam pašam neapzinoties, spēj ietekmēt skolēna attieksmi pret mācību darbu. “Motivācija - katra cilvēka rīcības pamatā ir vajadzība. Lai apmierinātu iekšējo vajadzību, cilvēkam rodas motīvs, kas rada mērķtiecīgu darbību. Motivācija ir mudinājums, ierosme, kas vada mērķtiecīgu darbību.” (Valts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija, 2011)

“Motivācija ir dinamisks, psihisks, cilvēka darbību psiholoģiski fizioloģiski regulējošs process, kas nosaka tās noturību, organizētību, aktivitāti un virzību.”(Geidžs, Berlirners, 1999)

Valts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas 2014. gada konferencē “Pozitīva komunikācija skolā un internetā” L.Daniela norādīja, ka uzvedības pārkāpumus var iedalīt: nelieli pārkāpumi un lieli pārkāpumi. Par nelieliem pārkāpumiem tiek uzskatītas šādas rīcības: pārmērīgi sarunājas; pārāk trokšņains; neseko norādījumiem; nepilda uzdevumus; ķircinās; runā pretī; noraksta mājas darbus, melo (pirmo reizi); nevietā lieto mobilo telefonu; nepieklājīgs pret vienaudžiem vai pieaugušajiem; kavē stundas sākumu u.c. Savukārt par nozīmīgajiem pārkāpumiem uzskata rupju runāšanu, apsūkāšanos; fizisku agresiju un vardarbību; zagšanu un krāpšanos; runāšanu pretī; nepakļaušanos; atkārtotu mācību stundu izjaukšanu; piedalīšanos grautiņos vai vandālismā.

Disciplīnas esamība palīdz nodrošināt kārtību un nerakstīto likumu ievērošanu. Disciplinēts cilvēks ir patīkamāks, ir “ērts” sabiedrībai, vieglāk prognozējamas viņa izpausmes un uzvedība. Disciplinētība nav ierakstīta likumā normatīvajos aktos, bet ir pašā individuā - viņa gribas kontrole, cieņa pret sevi un citiem, labā cilvēka veidošanās. Audzināšanas process notiek ģimenē, tā ir kā pamats bērna priekšstatu un uzvedības modeļu veidošanos. Disciplinēšanai skolā ir ar prasību par noteikumu ievērošanu, gan uzvedība stundā, gan ārpus tās. Ieraksti e-žurnālā ir ārējā motivācija, jo tas nāk no malas, kā, piemēram, kabatas naudas pieaugums par labu uzvedību, par labu atzīmi vai citām vēlamām darbībām. Uzskatu, ka tas ilgtermiņā nestrādās, vecākiem pietrūks resursu, lai motivētu savu bērnu ar mantām, kuru vērtība ar katru reizi var būt lielāka. Noteikumu neievērošanai seko lielāks vai mazāks sods. Jābūt attieksmei un paša vēlmei būt disciplinētam, un vecākiem jāļauj savam bērnam piedzīvot loģiskās sekas, nerisināt visus konfliktus un problēmas viņa vietā.

## 2. Mācību sasniegumu ietekmējošie faktori.

Bērna gaitas skolai sākas jau uzsākot pirmskolas gaitas, pēc tam katru gadu zināšanas un prasmes tiek papildinātas. Uzsākot mācības sākumskolā, skolēnam ir motivācija, jo tas ir kas jauns, tas, uz ko virzījās pēdējā pirmskolas gadā. Bērns ir motivēts būt par skolnieku un spēj tikt galā ar šo jauno lomu, izjūt vajadzību pēc zināšanām, jāprot mērķtiecīgi piesaistīt savu uzmanību mācībām. Skola ir kā kaut kā jauna, nezināma sākums, līdz pusaudžu vecumam skola ir obligāti apmeklējama institūcija. "Izmainās skolas apmeklēšanas motīvi, iet uz skolu tāpēc, ka vajag. Pusaudžiem ir raksturīgs tas, ka viņi mācīšanās vērtību pagaidām izprot ļoti vispārināti." (Baltušīte 2006:72) "Mācīšanās motivācijas veidošanās tieši saistīta ar vecuma dominējošo vajadzību apmierināšanu. Viena no tādām vajadzībām pusaudžu vecumā ir izziņas vajadzība. Tās apmierināšanas rezultātā veidojas noturīgas izziņas intereses, kuras nosaka pozitīvu attieksmi pret mācību priekšmetiem."

"Motivācijas komponents ir saistīts ar subjekta vajadzībām, emocijām, interesēm un citiem rosinātājiem, kas aktivizē un virza skolēnu darbību, emocionāli motivējošus mācīšanās rādītājus." (Baltušīte, 2006:21) Ja rodas iekavētas mācību tēmas, tas var traucēt apgūt jauno vielu, pazūd vēlme mācīties, ir vāja pašdisciplīna mācību procesā, nav intereses, un mācību stundās paliek garlaicīgi, kā arī netiek pildīti uzdotie mājas darbi, nepietiekami sagatavojas nākamajai mācību stundai. "Tie bērni, kuri spēj labi uzvesties, jūtas pašpārliecinātāki par sevi un var vairāk sasniegt." (Martinsone, Niedre 2013:33) Patstāvīgas grūtības mācību procesā, noved pie tā, ka ar laiku skolēns sāk izvairīties no mācīšanās, jo tā nav interesanta un patstāvīgi prasa lielu piepūli, pazūd jebkāda vēlme un pašdisciplīna atsākt mācības. "Daļa skolēnu ir noraizējušies par savām sekmēm un, nespējot sasniegt iecerētos rezultātus, (salīdzinājuma ar vienaudžiem, vecāku gaidām utt.) var neievērot mācību disciplīnu. Tāda vairāk vai mazāk izteikta mācību disciplīnas neievērošana var būt veids, kā pasargāt savu pašcieņu." (Daniela 2009:92)

Neieinteresētība mācību procesā rada vēlmi neapmeklēt mācību stundas - pieaug neattaisnotie kavējumi, uzvedības problēmas, jo ir garlaicīgi, kā rezultātā skolēnam ir vēlme nodarboties ar blakus lietām, nevis veikt mācību procesu.

"Ikvienam pedagogam ir jāapzinās, ka viņa uzdevums vairs neaprobežojas ar zināšanu sniegšanu. Mūsdienu skolotājiem jāveicina ikviena vecuma un dzimuma skolēna personīga atbildība par savu darbību, jāstimulē vajadzības kā personības īpašības veidošanās." (Baltušīte, 2006:5) Skolēnu mācību sasniegumus var ietekmēt arī ar attiecības ar mācību priekšmetu skolotājiem, skolotāja personība un mācīšanas stils un viņa izvēlētās metodes mācību vielas

apguvei. Mācīšanās procesu, mācību stundas vielu, tempu nosaka pieaugušais - skolotājs. “Skolotājiem sava mācību priekšmeta pārzināšana vēl neko nedod. Lai skolēni būtu ieinteresēti tā apgūvē, nepieciešamas dažādot mācību metodes, lai parādītu, ka jebkurš mācību priekšmets var būt interesants.” (Daniela, 2009;119) Skolotājs ir tiešais jauno zināšanu avots, un tikai viņa ziņā ir tas, kā šīs zināšanas tiks nodotas tālāk skolēniem.

Sistemātiska mācību rezultātu pārraudzība, savlaicīga problēmu pamanīšana, papildus konsultācijas zināšanu apgūšanai vai cita tipa uzdevumi, iespējama individuāla apmācība. Sarunas ar skolēnu vecākiem, regulāra informēšana gan skolu e-žurnālos, gan pa telefonu, gan tiekoties klātienē un sarunas ar pašiem skolēniem, strādājot ar iegūto informāciju, lai uzlabotu skolēnu uzvedības problēmas, jāveicina skolēnā vēlmi mācīties un uzvesties atbilstoši situācijai un vietai, kur atrodas, uzņemties atbildību par savu darbību. “Cilvēks ar augstu motivāciju arī strādā un cenšas ilgāku laiku, pirms padodas, ja neizdodas problēmu atrisināt; arī izvēloties darba partnerus, šie cilvēki izvēlas tos, kas uzdevumu var atrisināt ātri, kamēr zemas motivācijas cilvēki cenšas izvēlēties tos, kas ir draudzīgi, nepievēršot uzmanību viņu spējām.” (Baltušīte, 2006;29.) Efektīvas būs tās izvēlētās metodes, kurās tiks ņemts vērā skolēna vecumposma attīstības īpatnības, uzvedības modelis, iedzimtība, sociālā situācija, audzināšana, apstākļi, kā arī paša pusaudzņa raksturs, temperaments, īpašības, kas var ietekmēt pusaudzņa attieksmi pret mācībām un mācību procesu, kā arī uzvedību un ar uzvedību saistītās problēmas.

Pirmajā klasē skolnieks ir motivēts mācīties, jo skola ir kas jauns un nezināms, bet katra iekavētā mācību viela, nesaskaņas ar mācību priekšmetu skolotāju var veicināt mācību pārtraukšanu, tas ir, skolnieks nav motivēts turpināt izglītošanos procesu, nav ieinteresēts apgūt jauno mācību vielu, pildīt uzdotos mācību uzdevumus. Tāpat motivācija ir tieši saistīta ar vecumposmam raksturīgajām īpašībām un dominējošām vajadzībām. Skolai jānodrošina vide, kas veicinātu pozitīvu uzvedības modeli ar sistematizētu mācību rezultātu pārraudzību, savlaicīgu problēmu pamanīšanu, individuālu pieeju katra skolnieka vajadzībām.

### 3. Uzvedības problēmu novēršanas pedagogiskās iespējas.

Izglītība – sistematizētu zināšanu un prasmju apguves un attieksmju veidošanas process un tā rezultāts. Izglītības process ietver mācību un audzināšanas darbību. Izglītības rezultāts ir personas zināšanu, prasmju un attieksmju kopums. (Izglītības likums) “Sabiedrības uzdevums ir nodrošināt ikviena pilsoņa tiesības saņemt kvalitatīvu izglītību.” (Vadlīnijas iekļaujošās izglītības īstenošanai pedagogu izglītībā 2014:5)

Pārkāpumiem jābūt grupētiem pēc to nozīmes un līmeņa, vēlams, lai katram pārkāpumam būtu zināmas sekas, kam jāiestājas par noteikumu neievērošanu. Sekām jābūt atbilstošām pārkāpuma nozīmīgumam. Noteikumus var izstrādāt kopā ar skolēniem, tas nozīmē, ka viņi būs piedalījušies noteikumu veidošana un arī tos labāk izpratīs un apņemsies izpildīt. Arī pedagogiem pašiem ir jāturas pie izvirzītajām prasībām un jāievēro kopā izstrādātie noteikumi, piemēram, par uzvedību klases telpā. “Skolēns apgūst pozitīvu uzvedību, vispirms izprotot, tieši kāda uzvedība no viņa tiek sagaidīta, un vērojot šādas uzvedības modeļus pieaugušo rīcībā.” (Atbalsts pozitīvai uzvedībai 2013)

Pedagoģiski novārtā atstātam pusaudzim ir nepieciešama individuāla pieeja. Ir jāskaidro sekas un to, kāpēc kāda no darbībām nav vēlama, balstīt uz pozitīviem piemēriem, kur kā piemērus var rādīt filmiņas, izstāstīt stāstus un fabulas, vairāk pievērst uzmanību pozitīvajai darbībai, uzslavēt, pamudināt. “Gan skolēni izvēlas, kā uzvesties, gan skolotājs - kā reaģēt. Skolēni iemācās izdarīt pozitīvas izvēles, kuras rada piemērotu uzvedību.” (Nīmante 2007) Linda Daniela savā grāmatā par pozitīvajiem stimuliem raksta: “Lai mainītu skolēnu uzvedību, darbību un disciplīnu klases vidē, ir vajadzīgi pastiprinātāji, ko biheivisti iedala pozitīvos un negatīvos. Pozitīvie pastiprinātāji ir vēlamie stimuli, kas, cilvēkam piedāvāti, pastiprina un vairo tādu darbību, kam tie sekojuši. Ir vairāku veidu pozitīvie pastiprinātāji - primārie jeb bez nosacījuma, sociālie jeb nosacījuma.” (Daniela 2007) Pārtraukt skolēna darbību ar aizrādījumu, nepaceļot balsi un nerunāt aizvainojoši, nepazemot, ja nepieciešams, atkārtot aizrādījumu un prasību par noteikumu ievērošanu. Informēt par sekām. Mēģināt apturēt nevēlamo darbību bez pozitīvām vai negatīvām emocijām, neuzspiest savu viedokli, bet viņam pašam ļaut nonākt līdz secinājumiem, iedrošināt pie neveiksmēm, parādot, ka arī neveiksmes ir pārvaramas. Kā norāda Š. Dienova, svarīgi ir izkopt pusaudžu mācību motivāciju, atklāt viņam zināšanu nozīmi tā ieceru īstenošanā. Tāpat nepieciešams veidot pusaudža intereses, attīstīt un apmierināt viņa zinātkāri. (Deinova 1998:69)

“Pedagogi nedrīkst aizmirst, ka konfliktsituācijām, kuras izraisa skolēna nevēlamā uzvedība vai rīcība, pamatā vienmēr ir kāds cēlonis- dzinulis vai mērķis. Tie ir:

- pievērst uzmanību - ja citādi neievēro;
- cīņa par varu - uzskats, ka uzvar stiprākais;
- atriebības vēlmes - es tev izdarīšu tikpat sāpīgi, cik tu man;
- norobežošanās - es neko nevaru, neprotu, es esmu slikts. (Engure, .Gleška, Kvjatkovska, Šulce 2004;8)

Pamatā skolotājs ir tas, kas ziņo par problēmām, kuras novērojis savās mācību stundās, jo ir pirmais, kas iepazīst skolēnu un to, kāds viņš ir skolā, klases kolektīvā. Pirmo reizi ziņo, izstāstot, informējot, kas ir pamanīts, pēc tam raksta ziņojumu atbalsta personālam, kur tiek izvērtēts, kāda veida darbība konkrētam skolēnam ir nepieciešama.

Informēt vecākus, veikt ierakstu elektroniskajā žurnālā un klātienē veikt sarunas gan tikai ar vecākiem, gan piedaloties pašam pusaudzim- ļaut izteikties un skaidrot savu rīcību, veikt pārrunas. Priekšnosacījumi mērķu īstenošanai, lai notiktu sadarbība ar vecākiem;

- vecāku un skolas sadarbība un vienotība bērna audzināšanā un izglītošanā;
- vecāku regulāra izglītošana (lekcijas, semināri);
- atbalsta grupas vecākiem un bērniem;
- informācija par sociālā pedagoga, psihologa u.c. nepieciešamo speciālistu pieejamību. (Engere, Gleške, Kvjatkovska, Šulce 2004;31)

Tikai sadarbojoties skolai, skolēnam un vecākiem, ir iespēja veikt pilnvērtīgu darbu nevēlamās uzvedības korekcijai. Prasībām kā skolai, tā vecākiem ir jābūt vienotām pret skolnieku un atbalstošām. Katra tikšanās reizē ar vecākiem vai likumisko pārstāvi, kad sarunas tēma ir skolēna uzvedības problēmas, pašam skolēnam ir iespēja sarunas laikā piedalīties un paust savu viedokli, izskaidrot situāciju, kā skolnieks pats to redz, lai mājās stāstītais būtu reāls un patiesi par to, kas patiesībā notiek skolā.

#### Konsultācijas, sarunas.

Par katru pārkāpumu tiek ziņots vecākiem, tā ir piezīme e-žurnālā, vēstule, izmantojot Mykoob.lv, vai, ja situācija nopietnāka un nepieciešama uzreiz saruna, tad vecākiem tiek zvanīts, lai tuvākajā laikā norunātu tikšanos skolā. Vecākiem ir iespēja pašiem, bez uzaicinājumu, ierasties uz sarunu. Sarunu laikā vieglāk saprast pašu pusaudzi un noteikt iespējamās iemeslus, kāpēc skolniekam radušās uzvedības problēmas.

“Vissarežģītākais konflikta veids, kad bieži vien ir nepieciešams piesaistīt starpprofesionāļu komandu, ir konflikts, kurā iesaistīti bērni, vecāki un skolotāji.” (Engure, Gleška, Kvjatkovska,

Šulce 2004;16) Saprast, kādos apstākļos un kad sākās sarežģījumi, tie ir regulāri un bieži- objektīvi jautājumi, saprast, kas un kāpēc notiek, kāpēc ir nevēlamā uzvedība. Jāsadarbojas ar skolas atbalsta komandu. Jābūt kontaktam ar ģimeni, regulāri informēt vecākus par to, kas notiek skolā, arī par pozitīvo. Atbalstīt ģimeni, jo ģimene ir tā, no kuras veidojas sabiedrība, un tā ir spēcīgs atbalsts tuviniekiem ikdienā, dod ideālus, kādam ir jābūt cilvēkam. Skolas atbalsta personāls var vecākiem izskaidrot vecumposma īpatnības un raksturīgo uzvedību un grūtības, kas rodas un kāpēc tās rodas. Uzvedības maiņu nevar uzspiest, mainīties ir jāgrib pašam pusaudzim, lai uzvedības korekcija būtu ilgstoša un paliekoša.

“Sasnieguma motivācija pieaug tajās klasēs, kurās mācīšanās tiek vērtēta saistībā ar indivīdu, un mazinās tur, kur izpildījums tiek vērtēts ar sociāla salīdzinājuma starpniecību.” (Baltušīte 2006:27) Uzslavēt, runājot gan ar izglītojamajiem, gan ar vecākiem, viņu bērnu, sākt sarunu ar labo, tad izstāstīt problēmu un beigt sarunu ar labo, arī par plānoto un vēlamo, ko sagaida no viņiem. “Uzslava ir kāda izteikts labvēlīgs novērtējums, spriedums par citu personu, viņa uzvedību vai darbu.” (Martinsone, Nīmante, Daniela 2013) Pēc vajadzības iesaistīt vecākus skolas aktivitātēs. Iegūt pusaudža uzticību un konfidencialitāti, arī neizpaust uzticētos noslēpumus, ja tas neapdraud pašu pusaudzi vai kādu citu. Arī vecākiem jāpilda savi solījumi, kas doti saviem pusaudžiem, lai nesagrautu uzticību sev. “Pusaudžu vecumam raksturīga zinātkāre, tieksme pēc izziņas, enerģija, strauja aktivitāte, iniciatīva, vēlēšanās darboties. Būtiski attīstās arī gribas īpašības - neatlaidība mērķu sasniegšanā, prasme pārvarēt šķēršļus un grūtības.” (Baltušīte 2006:73) Skolā informēju vecākus par uzvedību vai par citiem pārkumiem vai nodarījumiem. Pārsvarā vecāki vēstules izlasa, bet atbildes saņemtu atpakaļ tikai retos gadījumos, un arī tad, ja izveidojies konflikts, kurā skolēns ir bijis cietējs, bet ne konflikta izraisītājs. Vecāki nevēlas risināt problēmas, kas saistītas ar viņu bērniem, bet gan to risināšanu atstāj skolas ziņā. Ir bijis gadījums, kad sarunas laikā vecāks pieceļas un aiziet, pasakot, ka viņš netiek galā un uz skolu vairāk nenāks, ja arī skola netiek galā, lai viņu bērnu audzina valsts.

Mācību stundai izmantot dažādus mācīšanas veidus un stilus, izmantot uzskates materiālus, neaizmirst par iedrošinājumiem un uzslavām. “Iedrošināmu lietošana rada labu pamatu sekmīgai skolotāja un skolēna komunikācijai sadarbībai klasē, kā arī veido skolēna iekšējo motivāciju mācīties un pozitīvi uzvesties. (Atbalsts pozitīvai uzvedībai 2013:33)

Skolotājiem būt vienotiem savās prasībās un ievērot gan rakstītos, gan nerakstītos noteikumus. Arī skolas personālam jāradā piemērs labai uzvedībai, tai, ko viņi sagaida no saviem izglītojamajiem, gan par pieklājību, gan laipnību, gan kā risināt konfliktu un izrādīt savstarpējo cieņu gan pret skolotāju, gan pret klases skolēniem - dzirdēt vienam otru un citus labās uzvedības

piemērus. Sociālais pedagogs, izmantojot savas metodes, komunikācijas prasmes, var būt palīgs klašu audzinātājiem, lai mēģinātu saprast un atrast uzvedības problēmu cēloņus un samazinātu tās.

Parādīt uz “āru” to, ar ko skola lepojas, publicējot skolas mājaslapā, gan par izglītojamo sasniegumiem olimpiādēs, gan citos pasākumos, gan par iekšējiem konkursiem, projektiem un aktivitātēm. Konkursi var būt par jebkuru tēmu, tātad arī saistīti ar mācībām, iekšējās kārtības noteikumiem un citiem pozitīviem notikumiem. Skolā X tiek rīkoti mazie konkursi gan pa klašu grupām, gan individuāli: dažādās kategorijās tika iedalīti kosmosa kuģi, ko gatavoja piekto klašu skolēni, Ziemassvētkos varēja fotografēt “selfijus” ar rūķiem, ko katra klase gatavoja un kuri bija izlikti apskatei skolā, ikkatrs varēja piedalīties tirdziņā, kur bija iespēja parādīt, ko katrs māc gatavot, tāpat arī rokdarbu izstāde, kurā tika atrādīti dažāda veida rokdarbi- tamborēti, adīti, veidoti no papīra un citiem materiāliem, adventes vainagi, svečturi, cepures un citi darinājumi. Tāpat skolā ir sportisti, arī viņu rezultāti tiek publiskoti mājas lapā, skolēni no skolas saņem atzinību un uzslavas par piedalīšanos.

Pārkāpumu gadījumā visam skolas personālam jābūt vienādām prasībām un vienotiem par to, ka darbība ir pārkāpums, tāpat arī par sekām un sodu. Grāmatā “Atbalsts pozitīvai uzvedībai” autoru kolektīvs min seku piemērus: privilēģiju zaudēšana vai patīkama darba aizkavēšana, brīvības ierobežojums, kompensējošās sekas.

Tātad pēc iespējas vairāk jāuzsver, jāpievērš uzmanība pozitīvajam, kas noteikti ir katrā skolniekā, tikai jāmeklē saskatīt. Pie neveiksmēm un nepareizas rīcības jāatļauj pašam skolniekam nonākt līdz loģiskajām sekām, saprast, kāpēc ir tā, kā ir, bet, ja nesaprot, paskaidrot cēloņu un seku sakarību, arī risinājums un lēmums par kļūdu un situāciju labojumu jāpieņem pašam skolniekam, tikai tad tam būs vislabākais rezultāts. Var “padot roku”, lai vieglāk piecelties, bet ne mainīt situāciju skolnieka vietā.

Pārkāpumi grupēti pēc to nozīmīguma, un līdz ar to sods ir samērīgs pārkāpumam. Ne tikai vecāki, bet arī mācību priekšmetu skolotājs un citi skolas darbinieki ir kā paraugs, kādam ir jābūt pieaugušam cilvēkam, ka arī ar savu viedokli var radīt attieksmi pret skolu, sabiedrību un visu sev apkārt. Ļaut skolniekam nonākt līdz loģiskajām sekām pašam un iespēju robežās arī par sekām būt atbildīgam un risināt radušos situāciju pašam, nevis likt par to atbildīgam būt skolotājam vai vecākam. Tāpat nepieciešama individuāla pieeja katram skolēnam un pozitīvie pastiprinātāji, kā, piemēram, uzslavas, un nav nepieciešams skolēnam uzspiest savu, pieaugušā, viedokli; informēt vecākus par to, kas notiek izglītības iestādē, arī par pozitīvo, ļaut vecākiem ne tikai saņemt rājienu, bet arī uzslavas par savu bērnu; kā arī iespēju robežās iesaistīt vecākus skolas dzīvē, piemēram, organizējot sporta spēļu, viktorīnu vakaru pasākumus ar vecāku piedalīšanos.

Konsultāciju apmeklējumu veidlapas skolēniem (pielikums Nr. 1). No divdesmit trijām iedotajām veidlapām atkārtoti esmu redzējusi divpadsmit. Pārējās nav aizpildītas, tādēļ nemanot

pazudušas. Šī veidlapas var saņemt gan pēc klases audzinātāja, gan sociālā pedagoga ieteikuma, lielākoties nepietiekami ir vērtējumi ir tāpēc, ka mācību stundu laika skolēns nepiedalās, nodarbojas ar blakus lietām vai uz stundu atnāk ar nokavēšanos, citreiz tuvu mācību stundas beigām, nav iesaistījies mācību procesā.

Ar skolniekiem, kuriem ir problēmas ar uzvedību vai ir nepietiekami mācību sasniegumi, tiek norunātas tikšanās vienu reizi nedēļā vai pēc nepieciešamības, ja skolnieks iepriekš jau pārkāpis skolas iekšējās kārtības noteikumus, bijis rupjš pret skolotājiem vai klases biedriem. Ne vienmēr skolēns norunātajā laika atnāk, arī tad ja no rīta atgādina. Uz jautājumu –“Kāpēc neatnāci?” ir īsa un lakoniska atbilde: “Negribēju!” vai “Aizmirsu, man nebija laika, bija jāpaspēj...!”

Galvenie virzieni, kuros darbojas sociālais pedagogs izglītības iestādē:

- Pētnieciskais darbs un programmu veidošana – izzina un analizē pusaudžu problēmu un konfliktu cēloņus, diagnosticē esošās problēmas;
- Izglītojošais darbs ar skolēniem un viņu vecākiem - profilaktiskais darbs, lekcijas, nodarbības un sarunas problēmu laicīgai novēršanai;
- Koordinācijas un konsultatīvais darbs gan skolotājiem, gan vecākiem, gan skolēniem;
- Konfliktsituāciju risināšana- “Ekonomiskos konfliktus, ideoloģiskos konfliktus, sociāli sadzīvīskos konfliktus, ģimeniski sadzīvīskos konfliktus.” (Engere, Gleške. Kvjatkovska, Šulce 2004; 8)

Sadarboties ar visu skolā pieejamo atbalsta personālu. Veidot individuālo atbalsta plānu, pēc kura tiktu strādāts ar izglītojamā problēmām. Preventīvais darbs. Veikt sociāli pedagoģiskās darbības, lai diagnosticētu problēmas. Veikt sociāli pedagoģisko atbalstu ar īpaši izstrādātiem pasākumiem, kuru mērķis ir mazināt problēmas, kas traucē mācīties, nodrošinot tiesības uz pilnvērtīgu izglītību. Veicināt socializēšanos, vispār pieņemto un rakstīto normu ievērošanu.

Sociālais pedagogs skolā strādā ar skolēniem, skolotājiem, tai skaitā ar klases audzinātājiem un skolēnu ģimenēm, kā arī palīdz pilnveidot vidi, kurā mācās skolēns, un iespēju robežās arī vidi, kurā skolēns dzīvo. Sadarbojoties ar citām valstiskām institūcijām - sociālais dienests; Bāriņtiesa; interešu izglītības centri; policija, medicīnas iestādes un nevalstiskās organizācijas. Plāno, apkopo esošo informāciju, veic mērķtiecīgu koordinētu darbību, lai skolēns varētu būt pilnvērtīgs sabiedrības loceklis ar atbilstošām prasmēm.

Sociālais pedagogs, lai nodrošinātu sava darba kvalitāti, pārzina likumdošanu un vispārīgo pedagoģiju. Svarīgi zināt konkrētā klases kolektīva savstarpējās attiecības.

Sociālajam pedagogam nepieciešamās prasmes:

- Pielietot teorētiskās zināšanas praktisko jautājumu risināšanai,

- Izvērtēt savu veikto darbu - analītiskās spējas,
- Spēt īstenot un izmantot sociālpedagoģiskās metodes,
- Spēt strādāt gan individuāli, gan grupā,
- Zināt pienākumus un tiesības ģimenēm,
- Spējas sadarboties ar bērniem, jauniešiem un viņu likumiskajiem pārstāvjiem.

Ja Rīgas skolas X izglītības iestādē tiek konstatēta vardarbība pret skolēnu vai viņa ģimeni, nekavējoties par to ziņo atbalsta personālam, kas veic pārrunas ar skolēnu, ja nepieciešams sadarbojas savā starpā, sniedz atbalstu savu pienākumu robežās. Sociālais pedagogs par situāciju informē Skolas direktoru un nepieciešamības gadījumā valsts vai pašvaldības institūcijas. (Rīgas skolas X Iekšējās kārtības noteikumi)

Darba autore uzskata, ka uzvedības problēmas nevar atrisināt tikai ar vienas konsultācijas palīdzību, pēc tās uzlabojumi būs tikai īslaicīgi un nepatstāvīgi, tāpat disciplinētību neradīs noteikumu iegaumēšana, bet izpratne par to nozīmīgumu un nepieciešamību, kā arī pieaugušā piemērs, kā pieklājas uzvesties, kā risināt konfliktus. Bērns visu laiku dzīvo ģimenē, kas ir pirmā un pamata socializācijas vide, un no tās atnāk uz skolu, tādēļ uzskatu, ka nevar strādāt tikai ar bērnu, iesaistot vecākus, veidojas komandas darbs, kas labāk ļaus saprast situāciju ģimenē un sasniegt izvirzītos mērķus. Apkopojot informāciju, var secināt, ka sociālais pedagogs ir procesa virzītājs, jo ir profesionālis, kas redz situāciju no malas, bez zināšanām par dažādām metodēm un vecumposma raksturīgajām īpašībām ir nepieciešamas labas novērošanas un komunikācijas prasmes, spēja strādāt komandā, zināt jaunākās tendences, kas konkrētajā laikā aktuālas pusaudžiem, vēlme iesaistīties un uzņemties atbildību un vadīt procesa virzību, spēt paredzēt, kas varētu būt nākamā darbība vai kāds varētu būt konkrētās darbības rezultāts. Diplomdarba 5.nodaļā aprakstīts pētījums, lai pamatotu problēmas aktualitāti, bet 6.nodaļā tiek izstrādāta programma uzvedības problēmu mazināšanai 7.-9. klašu skolēniem Rīgas skolā X.

## 4. Pusaudžu vecuma (12-15 gadi) raksturojums.

Dažādi psihoanalītiķi bērnu attīstības fāzes raksturo atšķirīgi, bet kopējs viņiem ir tas, ka posmu sadalījums pēc vecumiem ir apmēram vienāds.

Z.Freids attīstības stadijas sadalīja tā:

- Orālā stadija, kas ir no dzimšanas līdz apmēram pusotra gada vecumam;
- Anālā stadija, kas ilgst līdz trim gadiem;
- Falliskā stadija, kas ir no četriem līdz pieciem gadiem;
- Latentā stadija, kas ir no sešiem līdz vienpadsmit gadiem;
- Ģenitālā stadija, kas ir no divpadsmit līdz sešpadsmit gadiem, kad veidojas pieaugušā cilvēka seksualitāte. (Reņģe 1999)

Šeila Deinova savā grāmatā dzīves posmus iedala:

- Līdz diviem gadiem ir zīdaiņu vecums;
- Līdz četriem gadiem ir agrās bērnības vecums;
- No pieciem līdz septiņiem gadiem ir bērnības vidus posms;
- No astoņiem līdz divpadsmit gadiem ir vēlākās bērnības posms;
- No trīspadsmit līdz septiņpadsmit ir agrās jaunības gadi;
- No astoņpadsmit līdz divdesmit divu gadu vecumam ir vēlākie jaunības gadi. (Deinova, 1996)

Žana Piažē- intelektuālās attīstības teorija:

- Sensomotorā stadija, kas ilgst no 0 līdz diviem gadiem, dažviet minēta līdz vienam gadam un pieciem mēnešiem. Šai stadijai vēl ir sīkākas sešas apakšstadijas.
- Pirmsoperacionālā stadija, kas ir no diviem līdz septiņiem gadiem.
- Konkrēto operāciju stadija, kas ilgst no septiņiem līdz divpadsmit gadiem.
- Formālo operāciju stadija ir no divpadsmit gadu vecumam. (Ž.Piaže 2002, Reņģe 1999)

Pēc iepriekš aprakstītā var secināt, lai bērns izaugtu par pilntiesīgu sabiedrības locekli, ir svarīgi ievērot katram vecumposmam atbilstošās vajadzības. Katrs nākamais vecumposms ir turpinājums iepriekšējam un tikai papildina to ar jaunām zināšanām, prasmēm un iemaņām. Var secināt, ka, izejot cauri katram posmam, un tikai ar pareizu vecāku, sabiedrības atbalstu un vecāku rūpēm, izpratni par vajadzībām, iegūstam vajadzīgās prasmes pilnvērtīgai pieaugušo dzīvei. Esam viens no otra atkarīgi savstarpējā mijiedarbībā.

Sākumā bērniem ir tikai iedzimtie refleksi, kas galvenokārt ir zīdīšanas reflekss - pudele, īkšķis, knupis. Freids uzskatīja, ja nevar normāli notikt attīstība šajā stadijā, tad var veidoties fiksācija, piemēram, būt smēķēšanas atkarība. Bērniem augot arvien lielākiem, viņi sāk iepazīt pasauli un veidoties par individuālam personībām ar savu raksturu un izpratni par pasaules kārtību. No četri līdz piecu gadu vecumam attīstības stadiju nosaukumi ir šādi: rotaļu vecums, fallistiskā stadija, agrās bērnības stadija un pirmsoperacionālā stadija. Katrs šajās stadijās izcēlis vienu galveno objektu, lai gan novērojamas katra nosauktās parādības. Šo vecumu arī vairāk asociē ar rotaļu laiku, jo pasaules izzināšana galvenokārt notiek caur rotaļām, tajās arī var redzēt to, kā bērns sapratis pasauli sev apkārt un lietas, kas viņam stāstītas un rādītas, kā arī to, kas notiek bērna mājās. Savukārt fallistiskā stadija savu nosaukumu ieguvusi, jo uzsvars uz to, ka šajā vecumā bērniem parādās stiprākas jūtas pret pretējā dzimuma vecāku. Aptuveni piecu gadu vecumā bērniem māc runāt pilnos teikumus, parādās izpratne par ikdienišķām lietām, kas saistītas ar gribu/negribu, par ēdienu, kas tas, kas garšo/negaršo, izpratne par naudu kā tādu un ko ar to darīt, kam tā paredzēta, bērns kļūst arvien patstāvīgāks. “Šajā vecumposmā notiek bērna iemācīšanās no ģimenē esošajiem paradumiem, paraugiem, jo bērns, būdams atkarīgs no mātes emocijām, cenšas darīt tā, “kā dara citi”. Šis ir periods, kurā norit cilvēcisko attiecību tālākā apgūšana, kas norit, bērnam spēlējot lomu un sižeta rotaļas, komunicējot ar pieaugušajiem un vienaudžiem”. (Valts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija) Svarīgākās darbības ir spēles, rotaļas un pasakas.

Pusaudzis-vecums no vienpadsmit līdz sešpadsmit gadiem. Līdz astoņpadsmit gadu vecumam turpinās jauniešu vecums. Pusaudžu vecumposms ir posms bērna dzīvē, kad no bērnības kļūst par pieaugušo – vēlme šķirties no bērnības un vēlēšanās kļūt pieaugušam. Šajā vecumposmā psihiskās attīstības un fiziskās attīstības savstarpējās attiecības ir visai sarežģītas, var būt traucējumi kustību koordinācijas un neiropsihiskās regulācijas mehānismos, kurus izraisa nevienmērīgs dažādu sistēmu attīstības temps: kustību aparāta attīstība apsteidz kustību saskaņojošo mehānismu attīstību; sirds un asinsvadu sistēma attīstās lēnāk, nekā pārējā organisma sistēma. Pusaudžu vecumā notiek viss cilvēka dzimupārvertību, dzimumattīstību cikls. “Turklāt šajā procesā vērojama izteikta nevienmērība: pusaudža fiziskā izaugsme stipri apsteidz viņa personības veidošanās tempu. Atšķirība vērojama arī starp dažādu personības komponentu attīstības līmeņiem” (Autoru kolektīvs, 1987) Nepieciešamība pieņemt savu seksuālo briedumu, veidot un saglabāt draudzību, palielinās muskuļu un tauku masa, nobriest dzimumorgāni. Dzimumbrieduma iestāšanās rada pusaudzīm pietiekami daudz problēmu, apjukumu, jo nezina, nesaprot, kā uzvesties, kas ir normāli un kas nav. Līdz ar to var veidoties kauns par savu ķermeni, neapmierinātība par tā izskatu, kompleksi un nedrošība.

Analizējot masu saziņas līdzekļos publiskotos attēlus un rakstus par dažādām pasaulē un Latvijā slavenām personībām, var secināt, ka tie tikai pastiprina izskata nozīmīgumu, jo tajos parāda

tikai vizuāli perfektu cilvēku, ar dažādām programmām izlabotus fotoattēlus, savā ziņā arī uzspiež viedokli par to, kādam ir jāizskatās ideālam cilvēkam, kas viņam jāēd, kā jāizskatās, kas jāvelk mugurā.

Ievērojami paplašinās saskarsmes prasmes gan ar vienaudžiem, gan mazākiem. Šajā vecumā notiek savas identitātes, sava ES meklēšana un arī atrašana. “Pārejas posmā notiek kvalitatīvas pārmaiņas arī bērnu intelektuālajā attīstībā. Viņu izziņas spējas manāmi attīstās un pilnveidojas. Pusaudzis apgūst jaunas zināšanas un iemaņas, spēj iedziļināties dzīves parādībās. Tieši šajā vecumā veidojas raksturs un pārlicība.”( Grigorjeva 1979) Pusaudžu raksturīgās īpašības ir:

- maksimālisms;
- norobežošanās, noslēgtība;
- miegainība;
- aizraušanās ar subkultūru;
- nežēlība

“Pusaudzim, kas dzīvo fiziskas vai morāles cietsirdības apstākļos, raksturīgas ir dažādas protesta reakcijas, ieskaitot bēgšanu no mājām. Šāds pusaudzis arī pats kļūst cietsirdīgs, pat nežēlīgs pret visiem, kas vājāki par viņiem. Visās citās situācijās viņš ir lišķīgs un glēvs.” ( Avotiņš, Upmane, Špona 1987)

- pilnīgs interešu trūkums;
- var pazust dzīves mērķis;
- bieži kļūst nesavaldīgi;
- uzvedību bieži nosaka uzbudinātība.
- pusaudzim jārod atbildes uz jautājumiem par to, kas viņš grib būt un kāds vēlas būt.
- tāpat raksturīga intensīva augšana,
- paātrināta vielmaiņa;
- vāji attīstīta paškritika;
- neprot objektīvi novērtēt savus panākumus;

• svarīga ir vienaudžu atzīšana un respektēšana. Tā ir svarīgāka nekā pieaugušo vērtējums, tādēļ ir nepieciešams vienaudžu grupā apliecināt sevi, kā rezultātā var būt personai nepierasta uzvedība, kas radusies bara ietekmē – smēķēšana, kādu narkotisku vai toksisku vielu lietošana, alkoholisko dzērienu lietošana. Veidojas antisociāla uzvedība – pretdabisks, sabiedrībai naidīgs un kaitīgs. (Skaidrojošā vārdnīca)

Kā arī neiztikt bez protestiem, kas var būt pilnīgi bezjēdzīgi un par pilnīgiem sīkumiem, tas pāraug bezjēdzīgā diskusijā. Lai gan tiecas sevi uzskatīt par pieaugušiem, tomēr neveiksmes un nepareizas rīcības gadījumā nevēlas atzīt savu vainu, bet vainot tiecas visus citus, sistēmu un

nelabvēlīgu apstākļu sakrītību. “Pusaudzis augstu vērtē savu klases biedru domas un cenšas ar labu uzvedību iemantot viņu atzinību. Pusaudža neprasme atrast savu vietu skolēnu kolektīvā veicina viņa noslēgtību, vientulību.” (Grigorjeva 1979) Arvien vairāk mācību vielu var iegaumēt ar izpratni, nevis tikai mehāniski atcerēties rakstīto, var sadalīt uzmanību uz vairākiem objektiem, var lietot abstraktus jēdzienus, pieaug atmiņas apjoms un mācību vielas iegaumēšanas ātrums. Joprojām ir svarīga labvēlīga, stimulējoša vide gan no skolotājiem, gan no vecākiem. Sakarā ar to, ka mācību priekšmetus pasniedz arvien vairāk skolotāju, uzlabojas saskarsmes prasmes ar pieaugušajiem. Arvien vairāk izvēli nosaka apkārtējā vide, tā ir vieta, cilvēki, ar kuriem pusaudzis pavada savu laiku, samazinās vecāka viedokļa nozīmīgums, bet palielinās nozīme draugu teiktajam, arī viņu vērtējumam un kritikai ir liela nozīme. “Grupa bērna un pusaudža dzīvē pilda vairākas funkcijas. Bērna un pusaudža identitāte un viņa priekšstats pašam par sevi šajā vecumā ir nestabils un difūzs, un tajos gadījumos, kad viņš pats nesaprot, kas ir, tieši grupa viņam spēj piešķirt trūkstošo identitātes izjūtu.” (Daniela 2009) Grupā iemācās saskarsmi ar apkārtējiem, veido tuvāku draudzību, tā dod atbalstu, gan emocionālu - dod “mēs izjūtu”, gan arī tīri praktisku, bet tai pašā laikā grupas ietekmē var veidoties devianta un antisociāla uzvedība. Iesaistīšanās dažādās grupās ir kā sevis pilnveidošana, vieta, kur ir tādi paši kā pats pusaudzis, ar vienādām interesēm, dzīves filozofiju un redzējumu, vieta, kur var gūt atbalstu un sapratni. Aiz grupas var noslēpties un citiem, būt tāds, kādu vēlas, lai to redz. “Situācijā, kad bērns ir izolēts, nepieņemts, atdalīts no kolektīvās darbības, neizjutot sevi kā daļu no klases kolektīva, nespēj izprast kopējo mācību nozīmīgumu.” (Maļicka 2004) Pusaudži vēlas aiziet no ģimenes, no pieaugušajiem vēlas būt paši sev noteicēji, vēlas būt neatkarīgi, lai gan tai pašā laikā ģimene ir svarīga un nozīmīga pusaudža dzīvē, bet padoma un palīdzības lūgšana pieaugušajam liek viņam justies, ka atkal atgriežas bērnībā.

Uzskatu, ka pusaudžu posms ir sarežģīts posms cilvēka attīstības ciklā, jo ir liela vēlme dzīvot pieaugušā dzīvē, bet tai pašā laikā pusaudzis vēl ir atkarīgs no vecākiem, turklāt nemaz tā īsti nav gatavs uzņemties atbildību par savām neveiksmēm, tā vietā kā vainīgos atrod citus, nesaskata savas darbības sekas. Notiek seksuālais briedums, pievelk pretējais dzimums, bet emocionāli pusaudzis nezina, ko ar to iesākt, tai pašā laikā vēl jāpiedzīvo ne tikai fiziskās pārmaiņas bet arī jāatrod sava identitāte, savs ES, emocionālā nestabilitāte. Kā jau iepriekš tika rakstīts, salīdzinoši īsā laika posmā notiek straujas pārmaiņas- iestājas maksimālisms, kad vajag visu un tagad, līdz ar to ir svarīgi saņemt atbalstu no vecākiem, draugiem un no skolotājiem, cilvēkiem, ar kuriem pusaudzim ir nepieciešama visciešākā sadarbība ikdienā.

## 5. Empīriskais pētījums.

**Pētījuma bāzes apraksts:** Skola dibināta 1988. gadā, ir vispārējās vidējās izglītības iestāde.

Skolas darbības pamatmērķi:

- Īstenot vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības programmas.
- Sekmēt skolēna personības veidošanos un attīstību mācību un interešu izglītībā.
- Nodrošināt kvalitatīvu un estētiski labvēlīgu mācību vidi.
- Stimulēt un vadīt skolotāju un skolas personāla profesionalitātes izaugsmi, atbilstoši skolas darba prioritātēm.
- Pilnveidot skolas sadarbību ar pašvaldību un citiem partneriem projektu, kultūrizglītojošajā (deju māksla, koris, ansamblis) un sporta jomā (sporta spēles, individuālie sporta veidi).

Skolā X mācās 563 skolnieku un strādā 56 pedagogu.

- Ir pieejama metodika mācību metožu daudzveidības nodrošināšanai;
- Ir vienotas prasības skolēnu mācību darba organizācijai;
- Skolēnu sasniegumu uzskaitē un analīzē tiek veikta mācību priekšmetu skolotāju metodiskajās komisijās, sekmējot izglītības kvalitātes paaugstināšanu ar metodikas un mācību līdzekļu pilnveidi;
- Skolā pieejama psihologa, logopēda, sociālā pedagoga, medmāsas palīdzība;
- Tiek īstenotas sporta un interešu izglītības programmas;
- Skola veic profesionālās orientācijas un karjeras attīstības darbu mācību stundās, klašu audzinātāju stundās un ārpus stundu aktivitātēs;
- Tiek veikti profilaktiskie pasākumi skolēnu veselības aprūpē;
- Skolas telpas ir koptas un estētiski noformētas;
- Skolā tiek rīkoti pasākumi kopības apziņas veidošanai un nostiprināšanai;
- Skolas īstenojamās mācību programmas pamatos nodrošinātas ar nepieciešamajiem resursiem;
- Nemitīgi tiek atjaunota skolās materiāltehniskā bāze.
- Eiropas Reģionālā fonda 3.2.2.1.2. apakšaktivitātes "Izglītības iestāžu informatizācija" ietvaros līdz 2013. gadam skola tika apgādāta ar 31 jaunu datoru un pieslēgvietām. u.c.

## 5.1 Institūcijas darbības raksturojums.

Izglītības iestāde “X” atrodas Rīgā, dibināta 1988. gadā, mācības notiek latviešu valodā. Skolas teritorija ir liela, plaša ar vairākiem sporta aktivitātēm paredzētiem laukumiem, teritorija ar plašu zaļo zonu, skolas ēkai ir trīs stāvi, skolas izremontēta, tīra un gaiša, sakopta, mācības notiek labiekārtotos kabinetos. Skolai ir sava atribūtika – logo, karogs, žetons un mājaslapa. Skolēniem ir iespēja piedalīties mācību priekšmetu olimpiādēs, mācību ekskursijās, izglītojošos un radošos konkursos, projektos, dažādās sporta sacensībās. Tiek īstenotas vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības programmas, kā arī dažādas interešu izglītības programmas 1.-12. klasei:

- Tautas dejas un sporta dejas,
- Koris un ansamblis,
- Vieglatlētika, basketbols, volejbols, rokasbumba, futbols, florbols.

No 10. klases ir iespēja mācīties trešo svešvalodu. Maksimālā mācību slodze nedēļā;

- Pamatizglītības programmā: 1.klasei- 22 mācību stundas; 2.klasei- 23 mācību stundas; 3.klasei- 24; 4.klasei- 26; 5.klasei- 28; 6.klasie- 30; 7.klasei- 32; 8.klasei un 9. klasei- 34 mācību stundas nedēļā,
- Vispārējās vidējās izglītības vispārizglītojošā virziena programmā: 10. klasei, 11.klasei un 12. kasei katrai 36 mācību stundas nedēļā,
- Vispārējās vidējās izglītības matemātikas, dabas zinību un tehnikas virziena programmā: 36 mācību stundas nedēļā katrai vidusskolas klasei.

Izglītības iestādē pieejama psihologa, logopēda, sociāla pedagoga, speciālā pedagoga un medmāsas konsultācijas un palīdzība.

## 5.2 Rīgas skolas X darbības pamatmērķi.

Skola ir sociāla vide, kurā pamīšus mācību procesam notiek arī socializēšanās ar vienaudžiem un pieaugušajiem. Uzskatu, ka socializācijas process ir daļa no izglītības procesa, jo saskarsme ar citiem un māka komunicēt ir tikpat svarīga kā akadēmiskās zināšanas. “Pamatizglītības programmas galvenie mērķi ir nodrošināt izglītojamo ar sabiedriskai un

personiskai dzīvei nepieciešamajām pamazināšanām un pamatprasmēm” (Izglītības likums) Tātad skolai jānodrošina praktiski visas pamatprasmes, kas skolēnam vēlāk varētu noderēt, tai pozitīvu vidi, bez apdraudējumu no citu skolēnu vai pieaugušo puses. “Sekmēt ikviena izglītojamā iespējas mācīties, kļūt par konkurētspējīgu, brīvu, atbildīgu, kulturālu personību. Skolas vīzija: Profesionāla un radoša kolektīva darbība, izglītojošā un estētiski sakārtotā vidē.” (Skolas X oficiāla mājas lapa)

- Īstenot vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības programmas, mācību saturu tuvināt 21. gs. aktualitātēm un prasībām, kā arī sasaiste ar reālās dzīves situācijām.
- Sekmēt izglītojamā personības veidošanos un attīstību mācību un interešu izglītībā, izglītojamo individuālo vajadzību ievērošana mācību procesā, motivēt izglītojamos patstāvīgam darbam, atbalsts izglītojamajiem ar mācību grūtībām.
- Nodrošināt kvalitatīvu un estētiski labvēlīgu mācību vidi, nomainīt datortehniku gan skolotājiem, gan izglītojamajiem pieejamos, klasēs uzstādīti monitori.
- Stimulēt un vadīt skolotāju un skolas atbalsta personāla profesionalitātes izaugsmi atbilstoši skolas darba prioritātēm, skolotāju apmācība.
- Pilnveidot skolas sadarbību ar pašvaldību un citiem partneriem projektu, kultūrizglītojošajā un sporta jomā, izglītojamo rakstu un runas kultūras veicināšana, piedalīšanās skolēnu dziesmu un deju svētkos.
- Ir izveidota skolēnu pašpārvalde, kam galvenais akcents likts uz līdzdarbošanos ārpusstundu pasākumos, bet ir iespēja piedalīties izglītības iestādes darba organizācijā.
- Sekmēt skolas un ģimenes sadarbību, atbalsts izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām, dažādi atzinības raksti un diplomi, materiālās balvas tiek piešķirtas iestādes budžeta iespēju robežās.

### 5.3 Iekšējās kārtības noteikumi.

Izglītības iestādei ir izstrādāti iekšējās kārtības noteikumi, kuri brīvi pieejami skolas mājas lapā, gan arī novietoti redzamā vietā skolā. Noteikumi nosaka:

izglītojamo, viņu vecāku un citu personu rīcību skolā un tās organizētajos pasākumos;

- 1 izglītības procesa organizāciju;
- 2 izglītojamo tiesības un pienākumus, nodarbību apmeklēšanu;
- 3 atbildību par noteikumu neievērošanu;

Noteikumi skolas izglītojamajiem ir obligāti, ar tiem, uzsākot katru mācību gadu, iepazīstina klases audzinātājs. Vecākus ar tiem iepazīstina pirmajā klases vecāku sapulcē. Skolas skolēniem nav vienotas skolas formas, un noteikumi nosaka tikai to, ka apģērbam jābūt tīram. Svētku dienās un skolas svinīgajos pasākumos jāierodas svētku apģērbā – meitenēm tumšas krāsas svārki, blūze, miesas krāsas zeķubikses, tumšas kurpes, bet zēniem,- tušas krāsas bikses, gaišs krekls, tumšas auduma bikses. Piedaloties skolas pasākumos, redzams, ka lielāko klašu skolēni šos noteikumus bieži neievēro, savukārt sākumskolas klasēs, ka arī 5.-6. klašu grupā šādas problēmas nepastāv vai ir tikai atsevišķiem skolēniem.

Noteikumos izstrādāti punkti par to, kā uzvesties garderobē, ka, atnākot uz izglītības iestādi, apģērbs, tai skaitā cepure, jāatstāj garderobē; jālieto maiņas apavi. Stundu laikā garderobes tiek slēgtas un tajās var tikt tikai ar klases audzinātāja, administrācijas vai medicīnas māsas atļauju. Mācību stundu laikā un starp tām nav atļauts pamest izglītības iestādi. Praktizējot izglītības iestādē, novērots, ka 8.-9. klašu skolēniem šis aizliegums nepatīk visvairāk. Protestējot pret aizliegumu iziet ārā, skolēni mēģina smēķēt skolas tualetēs, viltot vecāku zīmes ar atļauju doties prom no skolas pirms stundu beigām, vienkārši lūgties skolas skolotājiem vai dežurantam, lai tiktu izlaisti no skolas. Tāpat noteikumi informē par uzvedību ēdnīcā, par pieklājību, informēti par aizliegumiem, par uzvedību skolas pasākumu laikā, par vecāku informēšanu, kā arī kārtība, kādā izskata skolēnu pienākumu nepildīšanu.

Mācību stundās jāierodas laikus un jāpilda priekšmeta skolotāja prasības, un nedrīkst traucēt mācību procesu citiem izglītojamajiem. Apbalvojuma sistēmā apbalvošanai izglītojamo var izvirzīt priekšmeta skolotājs, klases audzinātājs, izglītības iestādes direktora vietnieki, izglītības iestādes direktors, pedagoģiskā padome. Apbalvošanas veidi ir uzslava, mutiska pateicība, ieraksts e–dienasgrāmatā, pateicība vecākiem, atzinības vēstule, materiālas balvas iestādes budžeta iespēju robežās.

Klases audzinātājs informē vecākus par iekšējās kārtības noteikumiem, bet izglītojamos par ugunsdrošības noteikumiem un elektrodrošību, kopā ar medicīnas māsu par pirmās medicīniskās palīdzības sniegšanu. Grupas vadītājs informē par noteikumiem konkrētā pasākumā, uz kuru dodas. Par katru informēšanu veic ierakstus klases žurnālā un par to parakstās katrs izglītojamais. Sarunas ar vecākiem tiek reģistrētas skolas elektroniskajā žurnālā, ka arī skolēnu kavējumi. Ne retāk kā reizi mēnesī tiek izsniegts sekmju izraksts, kas ar vecāku parakstu jāatnes atpakaļ. Lai gan oficiālā saziņa noteikta, izmantojot mykoob.lv, ir novērots, ka vecāki parasti kā saziņas iespēju ar skolotājiem izmanto īsziņas, retākos gadījumos sazvanoties ar klases audzinātājiem, reizēm nepiesakoties ierodas mācību stundu laikā pie priekšmetu skolotājiem, nerespektējot, ka ir mācību process. Jūtas aizskarti, ka skolotājs atteicis konsultāciju vecākam, ir aicinājumi atnākt pēc stundām vai iepriekš vienoties par tikšanos laiku. (Rīgas X skolas Iekšējās kārtības noteikumi)

## 5.4 E- žurnāla ierakstu analīze.

Lai varētu saprast, vai skolas X skolēniem ir uzvedības problēmu mācību stundu laikā, tika veikta skolas elektroniskā žurnāla analīze. 2016./2017. m.g 2. mācību semestrī elektroniskajā žurnāla ir veikts 221 ieraksts (skatīt tabulu 1.), no kuriem:

- 7.a klasei - 2016./2017.m.g. 2.semestrī 143 ieraksti, klasē ir 26 skolēni, bet 2017./2018. m. g. 1. semestrī kā 8.a klasei 88 ieraksti, klasē 28 skolēni. Skolēnu skaits palielinājies, bet ierakstu skaits samazinājies.
- 7.b klasei- 2016./2017.m.g. 2.semestris 64 ieraksti, klasē ir 19 skolēni, bet 2017./2018. m.g. 1. semestrī kā 8.b klasei 259 ieraksti, klasē 21 skolēns. Skolēnu skaits palielinājies pat diviem skolēniem, bet ierakstu skaits par 195 ierakstiem.
- 8.a klasei - 2016./2017.m.g. 2.semestris 37 ieraksti, klasē ir 20 skolēni, 2017./2018. m.g. 1. semestrī kā 9.a klasei 48 ieraksti, klasē ir 23 skolēni. Skolēnu skaits palielinājies par trīs skolēniem, bet ierakstu skaits palielinājies par 11.
- 8. b klasei – 2016./2017.m.g. 2.semestris 66 ieraksti, kasē ir 26 skolēni, 2017./2018. m.g. 1. semestrī kā 9.b klasei 122 ieraksti, un klasē ir 27 skolēni. Skolēnu skaits palielinājies par vienu skolēnu, bet ziņojumu skaits par 56 vairāk.
- 9.a klasei- 2016./2017.m.g. 2.semestris 12 ieraksti, 24 skolēni, 2017./2018. m.g. 1. semestrī ierakstu nav, jo daļa skolēnu aizgāja mācīties uz citām skolām, bet 10. klasē klases tika apvienotas vienā klasē.
- 9.b klasei 2016./2017.m.g. 2.semestrī nav ierakstu, klasē ir 17 skolēni 2017./2018. m.g. 1. semestrī ierakstu nav, jo daļa skolēnu aizgāja mācīties uz citām skolām, bet 10. klasē klases tika apvienotas vienā klasē.

Ierakstu pieaugums nav attiecināms tikai uz mainīgo skolēnu skaitu. Tas var būt pieaudzis, jo iepriekšējā mācību semestrī mācību priekšmetu skolotāji aktīvi tika lūgti ziņot vecākiem par skolēnu uzvedību stundās.

TABULA 5.4.1

Nr.	Klase	Skaitis 2016./2017. mg 2.semestris	Veiktais ieraksts.	Skaitis 2017./201 8. mg. 1. semestris
<b>1.</b>	<b>6.a/ 7.a</b>	-	Nav mācību burtnīcas un klades vai citu mācību materiālu	10
		-	Traucē mācību darbu, aizrādījumi tiek izmēdīti, runā pretī	3
		-	Nav mājas darba	42
		-	Stundā nestrādā	15
		-	Traucē darbu stundā	13
		-	Neievēro skolas iekšējos kārtības noteikumus	6
		-	<u>Lielisks stāstījums</u>	2
		-	Nav apvākotas mācību grāmatas	10
		-	<u>Malacis, ļoti labs darbs.</u>	3
		-	Sociālajos tīklos lieto rupjus un necenzētus izteicienus par skolu un tās darbiniekiem.	1
		-	Mācību stundā nestrādā	6
		-	Zīmē nepiedienīgus zīmējumus klasesbiedra kladē	1
<b>2</b>	<b>6.b/ 7.b</b>	-	Stundā lieto necenzētus vārdus	1
		-	Traucē darbu mācību stundā	31
		-	<u>Labs darbs mācību stundā!</u>	15
		-	Nav mājas darba.	2
			Nav līdzī mācību grāmatas, burtnīcas vai citu mācību materiālu.	7

			Lūdzu pamācīties pirms pārbaudes darba pārrakstīšanu	2
			Neievēro skolas iekšējos noteikumus	4
			Lieto mobilo telefonu	3
			Mācību stundā nestrādā	1
<b>3</b>	<b>7.a/ 8.a</b>	2	Nokavēts stundas sākums	3
		1	Aizgāja no stundas	
		26	Stundās trokšņo, neseko līdzi, traucē citiem	19
		2	Rupji runā	1
		3	Stundas laikā lieto mobilo telefonu	15
		67	Nav mājas darba	9
		13	Nav pierakstu klades, grāmatas vai citu mācību materiālu	2
		4	Neievēro iekšējās kārtības noteikumus	9
		8	Nav sporta tērpa.	3
		8	Problēmas ar laika plānošanu.	-
		5	Stundā nepilda uzdoto, nestrādā	9
		-	<u>Labs darbs mācību stundā!</u>	10
		-	<u>Paldies par centību mācību stundas laikā</u>	1
<b>4.</b>	<b>7.b/ 8.b</b>	3	Stundas laikā sēdēja zem galda.	
		-	Stundu laikā guļ.	4
		1	Nepilda uzdoto, mācību stundā nestrādā.	21
		8	Skaļi runā, traucē citiem	61
		3	Stundas laikā ēd.	
		31	Nav mājas darba.	9
			Atstāja nekārtīgu savu darbavietu.	1

		5	Stundas laikā lieto telefonu.	27
		12	Nav līdzī mācību materiāli - grāmata, darba burtnīca vai citi.	9
		-	Nav sporta tērpa.	2
		2	Tiek pārkāpti iekšējās kārtības noteikumi.	42
		-	Ieradās pirms mācību stundas beigām.	15
		-	Ieradās ar nokavēšanos.	28
		-	Bez atļaujas iziet no klases.	6
		-	<u>Uz mācību stundu ieradās laicīgi.</u>	2
		-	Ir rupjš un aizskarošs pret skolotājiem un klases biedriem.	10
		-	<u>Paldies par dabu stundā!</u>	21
		1	Nav sagatavojies stundai.	-
<b>5.</b>	<b>8.a/ 9.a</b>	18	Nepiedalās stundā, nestrādā.	4
		4	Nav gatavs stundai.	11
		2	Sarunājas mācību stundu laikā, traucē.	2
			Bojā inventāru.	1
		3	Lieto mobilo telefonu mācību stundu laikā.	4
			Nav mācību materiālu.	2
		10	Nav sporta tērpa.	21
		1	Ar stikla pudeli un staru palīdzību dedzināja krēslu.	
			Nav mājas darba.	1
<b>6.</b>	<b>8.b/ 9.b</b>	1	Nokavēja stundas sākumu.	6
		10	Stundā sarunājas, traucē darbu citiem.	14
			Nav mājas darba.	2

			Atnāca pirms mācību stundas beigām.	6
		1	Atgādinu, ka, gatavojoties kontroldarbam, paņēma manu grāmatu, kuru aizmirsa atdot atpakaļ.	-
		7	Mācību stundas laikā lieto mobilo telefonu.	12
		1	Bez atļaujas izgāja no klases stundas laikā.	12
		1	<u>Loti labi strādā.</u>	<u>4</u>
		8	Nepiedalās stundā, nestrādā.	9
		1	Pietrūkst centības uzlabot vērtējumus.	1
		8	Nav sporta tērpa.	16
		17	Pārtaisīt rasēšanas darbu.	-
		6	Nav sagatavojies stundai.	9
		-	Pavirši dežurē.	4
		-	Bojā skolas inventāru.	10
		-	Tiek pārkāpti skolas iekšējās kārtības noteikumi.	14
		3	Nav līdz mācību līdzekļiem.	1
<b>7.</b>	<b>9.a/10</b>	5	Nepiedalās stundā.	-
		5	Nav sporta tērpa.	-
		2	Atbrīvots no stundas.	-
<b>8.</b>	<b>9.b/10</b>	1	Nav ierakstu.	-

- Pavisam 2016./2017. m.g. 2. semestrī veikts 221 ieraksts, ir tikai viens pozitīvs ieraksts, bet pārējie aizrādījumi par neizdarību un pārkāpumiem. Pēc ierakstiem spriežot, sanāk, ka vislabāk uzvedas devīto klašu izglītojamie, īpaši 9.b. Ierakstu daudzumu ietekmē ne tikai izglītojamie, bet arī skolotāji, jo ir tādi, kas ierakstus neveic.
- No šīm divām klasēm ir ieraksti par to, ka nav izpildīti mājas darbi, vienai klasei ir 62 ieraksti, bet otrai 28 ieraksti, kas kopā ir 70 no 221, ko veikusi viena skolotāja, kas ir 31,6 %.

- Stundā nestrādā, nav pierakstu klades, nav sagatavojies stundai, nav sporta tērpa 42 ieraksti, jeb 19,1 %.

- Skaļi runā un traucē darbu 49 no 221, tas ir, 22,2 %.

- Stundā nestrādā, nav pierakstu klades, nav sagatavojies stundai, nav sporta tērpa 42 ieraksti, jeb 19,1 %.

- Telefonu lieto 17, kas ir 7,6 %.

- Neievēro iekšējo kārtības noteikumus: 7 jeb 3.2 %.

- Pārējie 36 ieraksti, kas ir 16,3% .

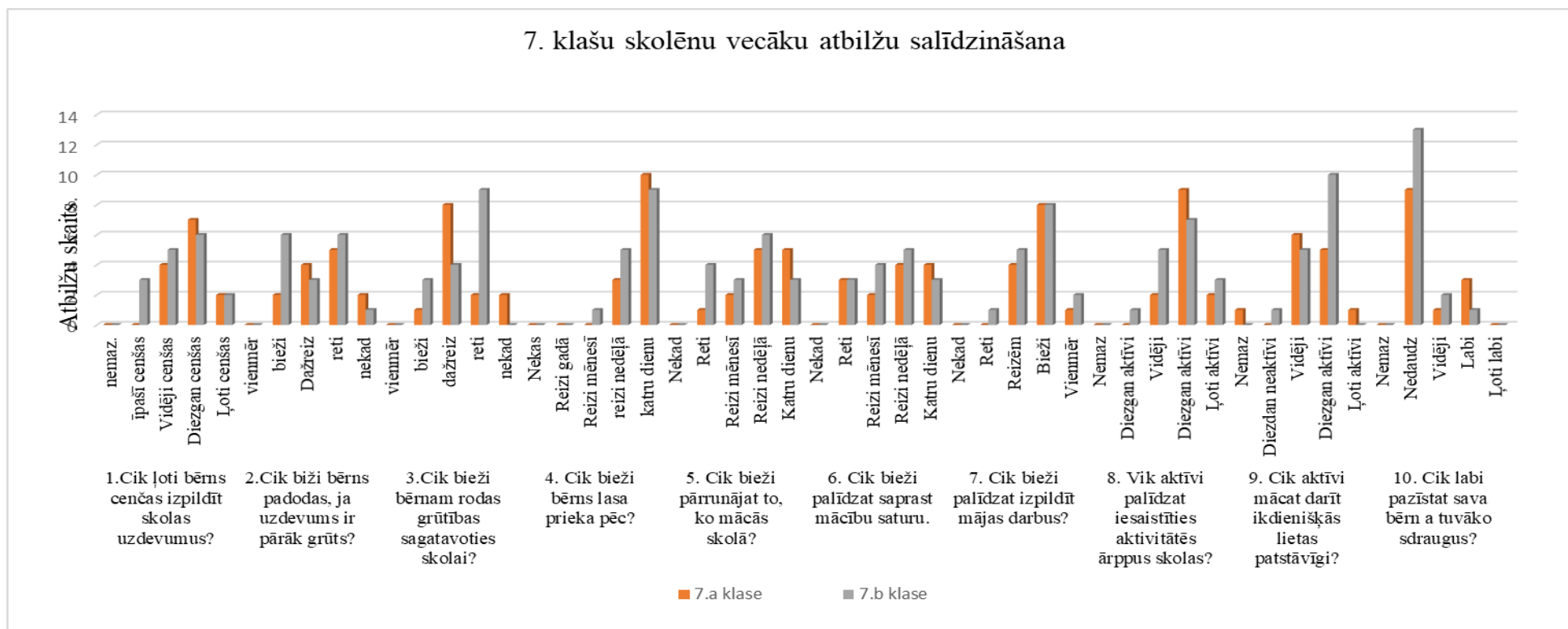
2017./2018. mg. 1. semestrī ir 771 ieraksts, pieaugums ir 249%, salīdzinot ar iepriekšējo semestri. Darba autore secina, ka pieaugums ir, jo iepriekšējā mācību semestrī tika aicināti skolotāji rakstīt piezīmes un informēt vecākus par skolēna uzvedību.

Vairāk ierakstu ir 8.b klasei, 259 ieraksti viena semestra laikā. Klasē šobrīd mācās četri jauni skolēni, bet diviem no tiem ir veikti 34 un 45 ieraksti, kas kopā ir 35,8% no kopā veiktajiem ierakstiem šajā klasē, bet 34% no viesiem kopumā veiktajiem ierakstiem šajā mācību gadā. Visai klasei veikti 48,8% no visiem ierakstiem kopā šajā mācību gadā. Iepriekšējā semestrī klasei tika veikti 29 % no visiem ierakstiem kopā.

Savukārt 8.a klasei, salīdzinot ar iepriekšējā mācību gada 2.semestri, ierakstu skaits samazinājies par 55 ierakstiem jeb 38,4%. Šajā mācību gadā klasei kopā ir 88 ieraksti, kas ir 16,5%.

Salīdzinot abas klases, ir pilnīgi dažādi rezultāti.

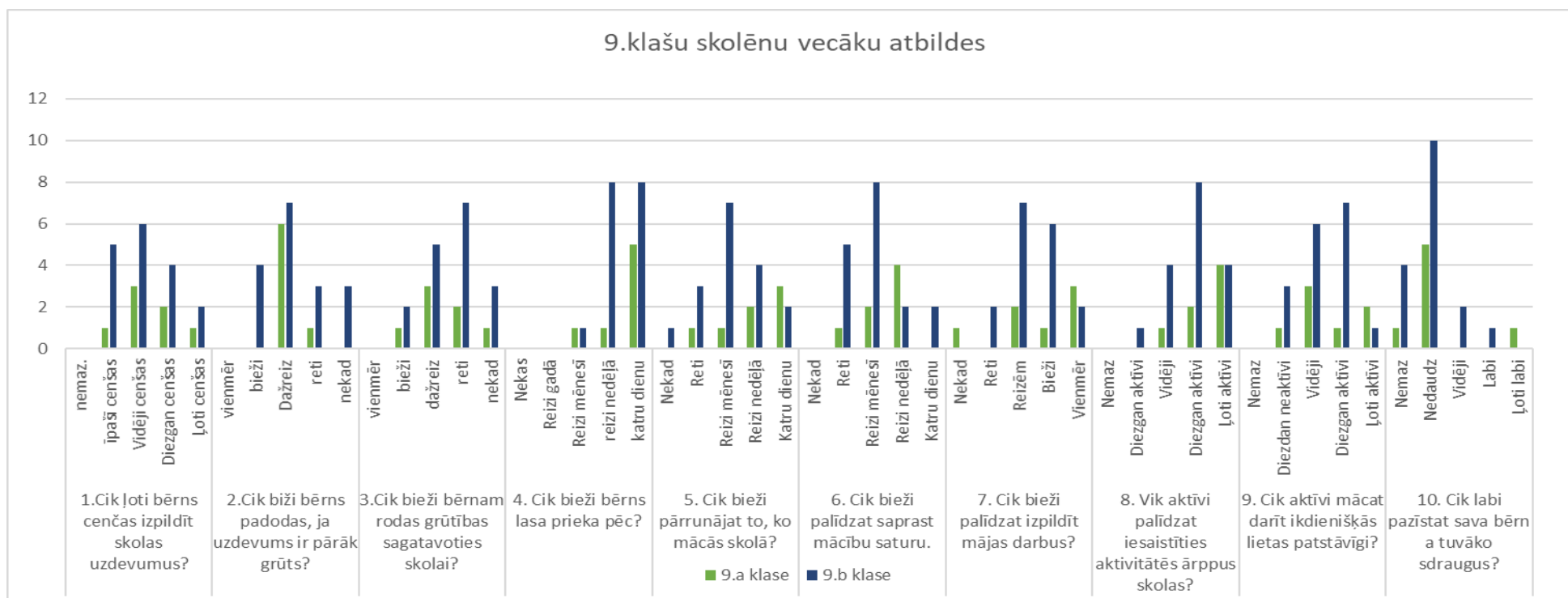
## 5.5 Aptauja vecākiem par iesaistīšanos mācību procesā.



6. Attēls 5.5.1, skolēnu vecāku iesaiste mācību procesā

Tika veikta aptauja skolēnu vecākiem, par viņu iesaisti mācību procesā. Aptaujas dati sava ziņā parāda, cik katrā klasē vecāki apmeklēja klases audzinātāja rīkotās vecāku sapulces, jo tās laikā vecāki tika lūgti aizpildīt aptaujas, 9.b klasē ir vismazāk apmeklēta vecāku sapulce, savukārt 8.b klasē diplomdarba izstrādēs laikā vecāku sapulce nenotika, līdz ar to astoto klašu skolēnu vecāku atbildes salīdzināšana tika.

Septītajā klasē skolēnu vecāki uzskata, ka viņu bērni bieži cenšas izpildīt visus mājas darbus, kā arī, ka katru dienu tiek lasītas grāmatas, kas nav mācību materiāli. Liela daļa vecāku atzīst, ka joprojām palīdz saviem bērniem izpildīt mājas darbus un iesaistīties aktivitātēs ārpus skolas, bet nepazīst bērnu tuvākos draugus, kas kā teorijas daļā tika minēts ir tie, kā viedoklis šajā vecumā ir dominējošs, ka arī svarīga ir vienaudžu atzīšana. Atbilžu varianti abām klasēm ir līdzīgi.



Attēls 5.5.2 Skolēnu vecāku iesaiste mācību procesā.

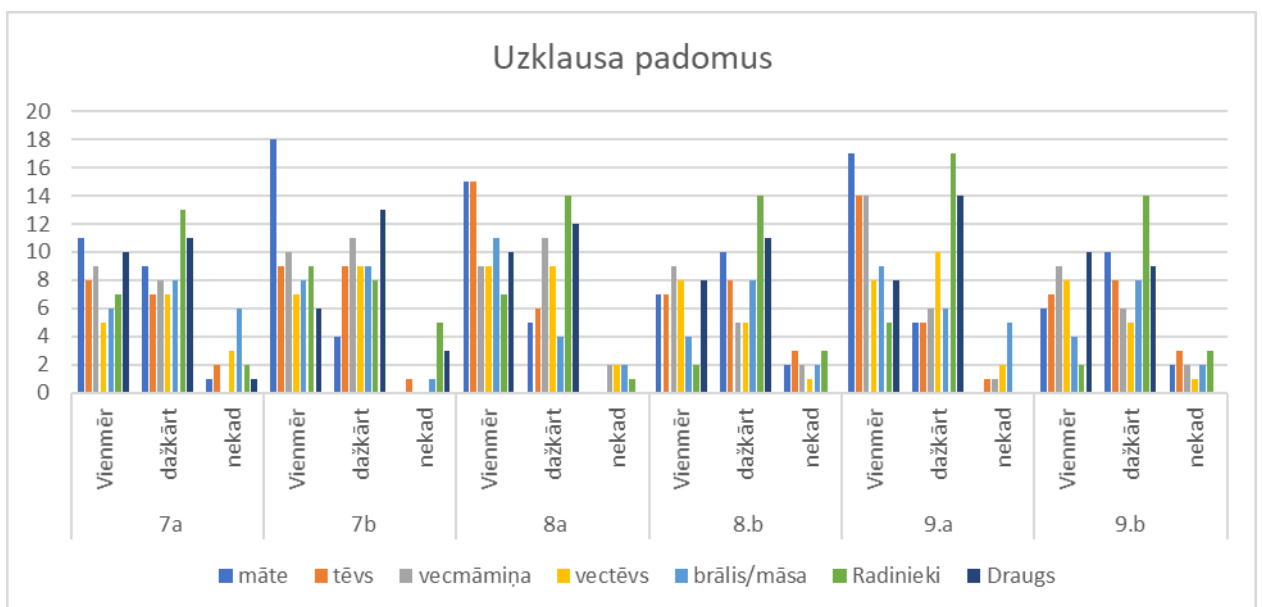
Starp devīto klašu skolēnu vecāku atbildēm ir vērojama, ka vecāki nedaudz pazīst savu bērnu draugus, salīdzinot ar septītās klases skolēnu vecāku atbilžu variantiem, ir ka pazīst vēl mazāk. Vairākums apgalvo, ka reizēm palīdz izpildīt mājas darbus. Tāpat ka septītajā klasē, arī šajā, pēc vecāku sniegtajām atbildēm, skolēni mājās lasa regulāri un katru dienu. Skolēni mēdz padoties, ja uzdevumi ir pa grūtu, bet tas nenotiek vienmēr.

Darba autore secina, ka arī šajā skolēnu vecumā liela daļa viņu vecāki iesaistās mācību procesa un ir ieinteresēti par to, kas ar viņu bērniem ikdienā notiek.

## 5.6 Izglītojamo attieksme pret savu ģimeni un radiem, draugiem.

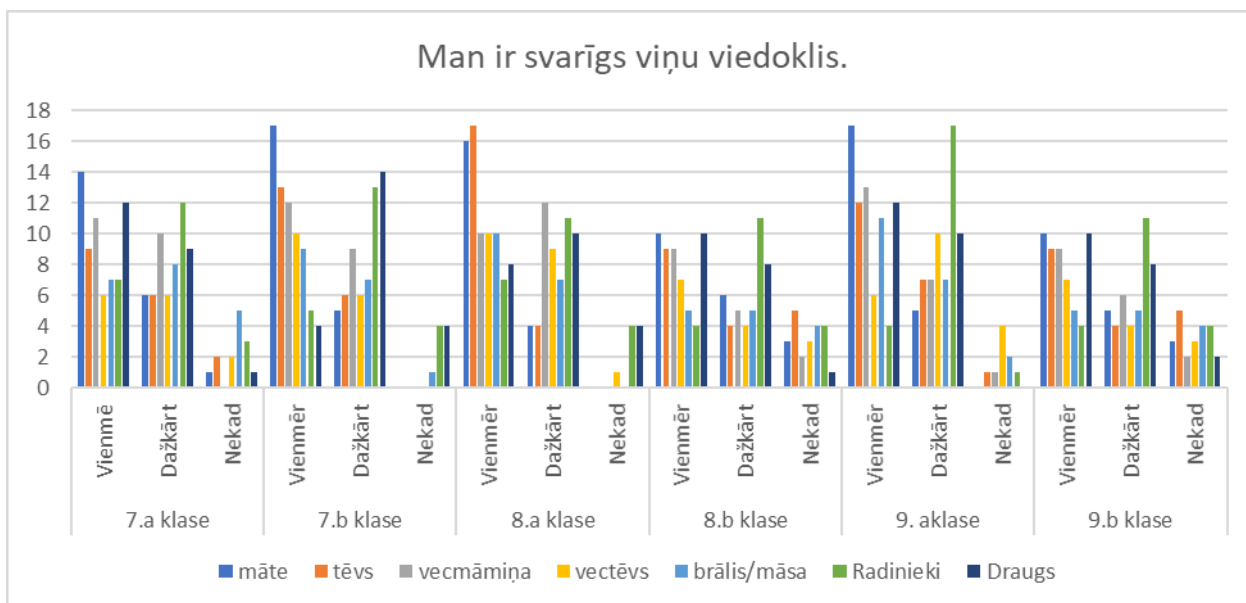
(pielikums Nr. 7)

Tika veikta aptauja 7.-9. klašu skolēnu vidū par viņiem nozīmīgiem un svarīgiem cilvēkiem, vai šajā vecumposmā pusaudžiem ir uzticības persona un kas tā ir, cik nozīmīga ir vienaudžu ietekme. Pēc pirmās diagrammas - att. 6.1.1, var secināt, ka trīs klasēs no sešām, visvairāk uzklausa māti, bet piecās atzīst, ka dažkārt uzklausa citus radniekus, kas nav tēvs vai vecvecāki. Vienā klasē māte nav pie atzīmes - neuzklausu nekad, savukārt pārējās piecās klasēs tiek atzīts, ka māti mēdz nekad neuzklausīt.



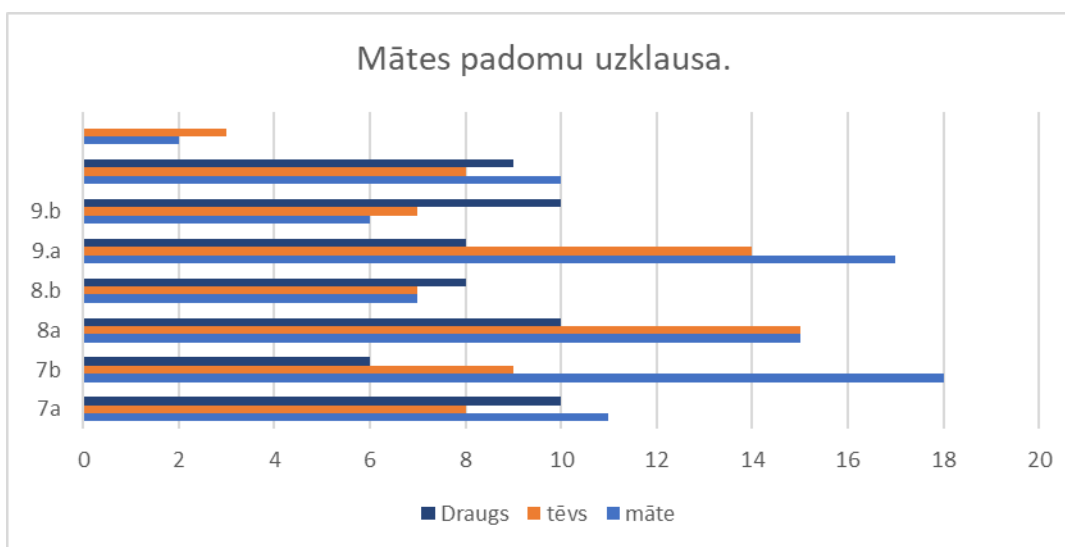
ATTĒLS 5.6.1 SKOLĒNU ATTIEKSME PRET ĢIMENES LOCEKĻIEM.

Att. 5.6.1 parāda, ka uzklausi padomus un klausīties pieaugušo viedoklī ir līdzīgi rezultāti, arī tajās pašās trīs klasēs visvairāk tiek uzklaustīts mātes viedoklis. Tieši tāpat kā att.3, arī 7.b klasē māte nav tas ģimenes loceklis, kas netiek nekad neuzklaustīts. Par tēvu arī abās tabulās līdzīgi rezultāti, tāpat nozīmīga ir draugu loma, ar līdzīgiem rezultātiem abās tabulās, draugi gan tiek uzklausti, gan ir svarīgs viņu viedoklis, tātad arī viņi spēj ietekmēt, jo tiek respektēti, tas nozīmē, ka tikpat labi kā ietekmē pozitīvi, var ietekmēt arī negatīvi, atkarībā no paša personības, audzināšanas un uzskatiem.



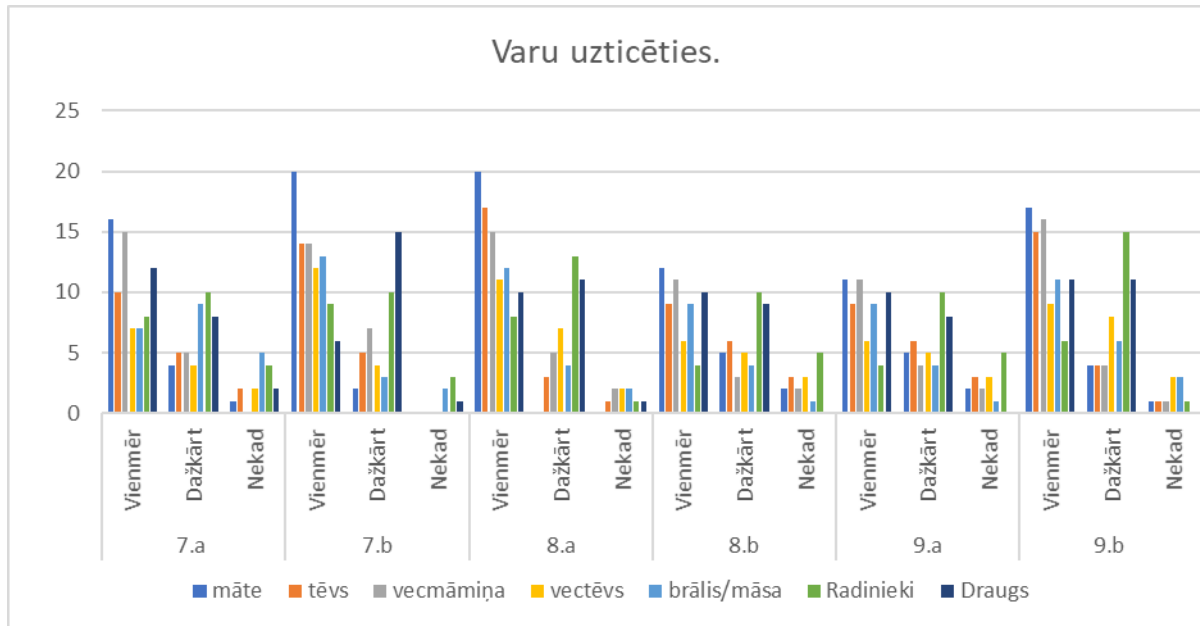
ATTĒLS 5.6.2, CIK SVARĪGS SKOLĒNIEM IR VIŅU ĢIMENES LOCEKĻU VIEDOKLIS.

Att. 5.6.2 parāda, ka mātes padomā un viedoklī visvairāk klausās 7.b klases skolēni, bet vismazāk 8.b klases skolēni.



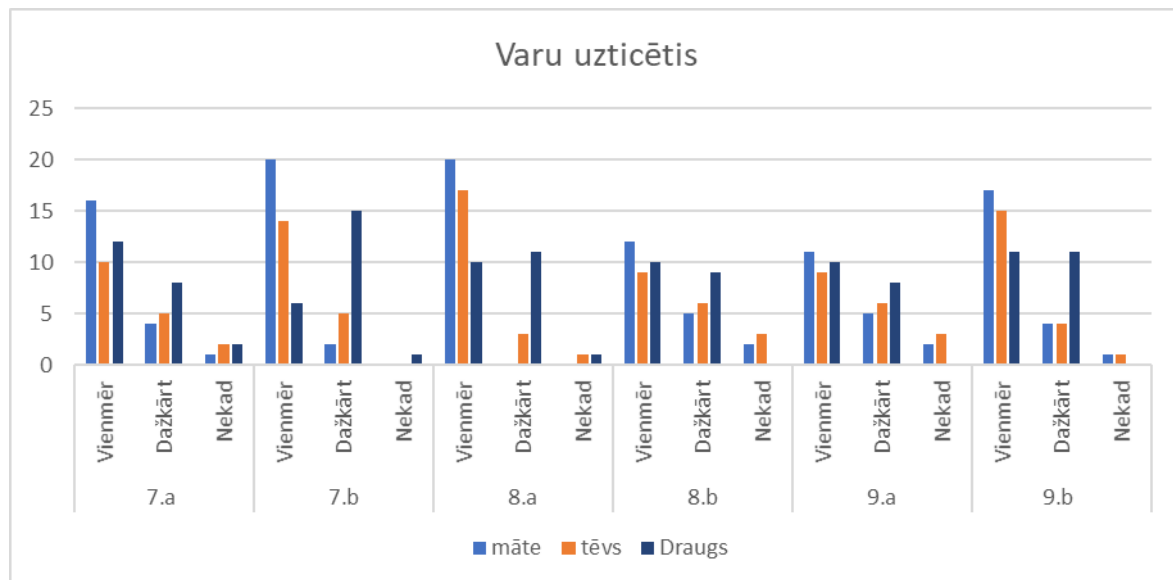
ATTĒLS 2.6.3 CIK DAUDZ SKOLĒNU UZKLAUSA MĀTES PADOMU.

Att.5.6.3 izteikti parādās tas, skolēni visvairāk uzticas tieši mātei, katrā klasē pie atzīmes “māte” ir visvairāk atzīmētu atbilžu, pēc tam seko tēvs un tad draugs. Šīs atbildes parāda, ka vecāku viedoklis joprojām tiek uzklauss, kā arī augstāk jau tika minēts teorijās, ka, neskatoties uz nemitīgajiem konfliktiem starp pusaudzēm, pieaugušajiem un to, cik noteicoša spēj būt vienaudžu ietekme, tomēr joprojām vecāki un viņu viedoklis skolēniem ir pietiekami svarīgs.



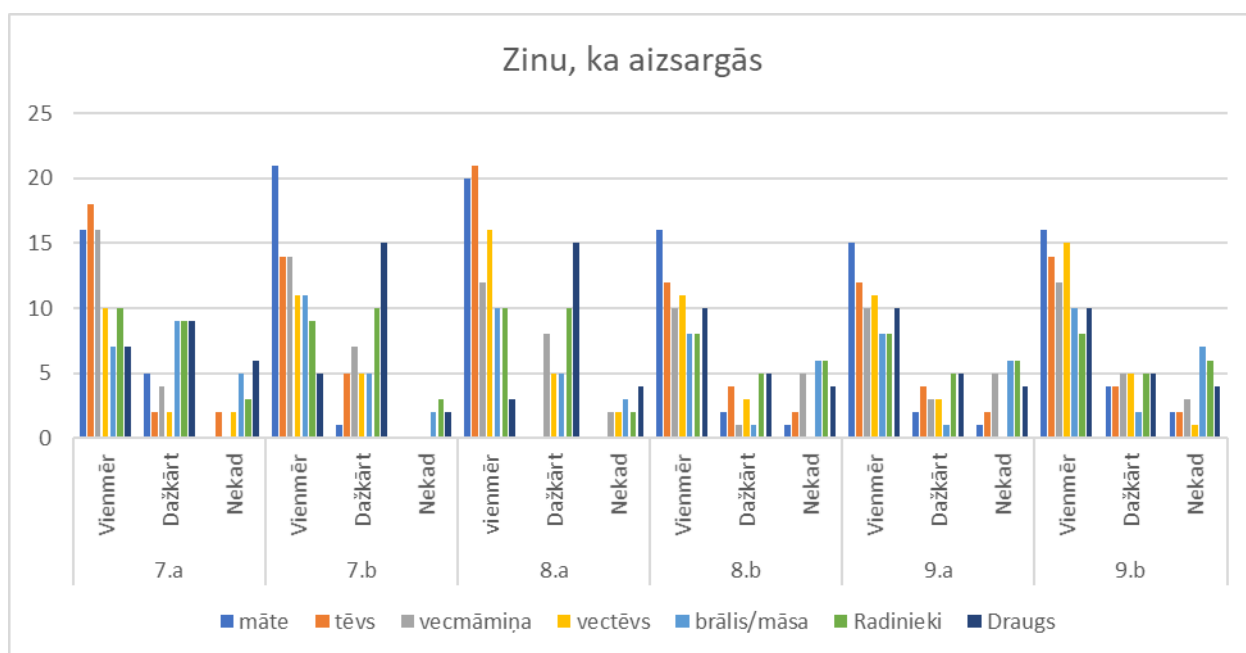
**ATTĒLS 5.3.4, KAM VISVAIRĀK UZTICAS SKOLĒNI.**

Att. 5.6.3 un att. 5.6.4 parādās, ka joprojām ir svarīgs vecāku viedoklis un kontaktpersona problēmu risināšanā tomēr ir māte. Uzticības ziņā māte “konkurē” nevis ar tēvu, bet draugiem, kas apstiprina teoriju, ka šajā vecumā pieaug draugu ietekme un viņu viedoklim ir nozīme.



**ATTĒLS 5.6.5, SKOLĒNU VIEDOKLIS PAR TO, KAM VISVAIRĀK VIŅI UZTICAS.**

Att. 5.6.6 ir redzams, ka tik divās klasēs vairāk atbilžu ir pie atzīmes “tēvs”, 7.b klasē skolēni uzskata, ka visvairāk aizsargās tieši māte, nav datu par to, vai un cik šajās ģimenēs tēvs piedalās un iesaistās ikdienas audzināšanas procesā.



ATTĒLS 5.6.6. SKOLĒNU VIEDOKLIS PAR TO, AR KO VIŅI JŪTAS VISDROŠĀK, KAS VIŅUS VAR AIZSARGĀT.

Var secināt, ka ar pusaudžu vecuma skolēniem ir svarīgs vecāku viedoklis un vecāki tiek uzklausi un respektēti. Visdrošāk jūtas kopa ar ģimeni, it sevišķi ar saviem vecākiem. Pēc sniegtajām atbildēm var secināt, ka veidojot individuālo programmu skolēnu uzvedības problēmu mazināšanai, ir svarīgi plāna izpildē iesaistīt skolēnu vecākus, jo, pēc atbildēm secinot, viņiem ir ietekme uz savu bērnu.

## 6 Sociālpedagoģiskā programma uzvedības problēmu mazināšanai 7.-9. klašu skolēniem skolā X

Diplomdarba ietvaros tika izveidota sociālpedagoģiskās darbības programma skolēnu nesekmības samazināšanai. Sociālpedagoģiskā programma tika izstrādāta Rīgas “X” skolas 7.-9.klašu grupām, pamatojoties uz pētījuma rezultātiem.

**Programmas mērķis:** veikt sociālpedagoģiskās darbības uzvedības problēmu mazināšanai.

**Programmas aprobācijas laiks:** no 2017. gada 27. februāra līdz 2017. gada 22. decembrim

Programma ietver sadarbību ar skolēniem, mācību priekšmetu skolotājiem, klašu audzinātājiem, skolēnu vecākiem, skolas administrāciju un sociālpedagoģiskās darbības izvērtējumu.

Darbības virzieni.	Uzdevumi.	Laika posms.	Metodes.	Darba veicējs.	Plānotais rezultāts	Iespējamie riski.
1. sociālpedagoģiskās darbības ar klases skolēniem.	Veikt sociālpedagoģisko novērošanu 7.-9 klasēs mācību stundu laikā un starpbrīžos	Marts, oktobris 2017. gads	Novērošana, pārrunas, sarunas un spēles	Darba autors	Iegūt rezultātus par pusaudžu savstarpējām attiecībām un attieksmi pret pieaugušajiem.	Skolas pedagogi var nepieņemt novērošanai mācību stundu laikā.
	Veikt anketēšanu 7.-9. klasēs.	Marts, septembris 2017.gads	Anketas	Darba autors	Iegūt rezultātus par pusaudžu attieksmi pret ģimeni un citām viņiem nozīmīgām personām, ka arī vai tiek respektēts kāda pieauguša viedoklis	Atbildot skolēni nebūs godīgi, līdz ar to rezultāti nav pilnīgi patiesi.

	Nodarbības klasē klases stundu laikā.	Septembris, Oktobris, Novembris, Decembris	Diskusijas	Darba autore, Skolas pedagogi.	Vadīt klases stundas, iepazīt labāk klases skolēnus.	Klašu audzinātāji nepiekrīt, ka klases stundu organizē darba autore.
	Pozitīvas uzvedības veicināšana, individuālais darbs.	Oktobris, novembris, decembris	Animācijas metode, Spēle “Stāstu stāstiem izstāstīju”	Darba autore	Uzlabot komunikāciju grupā, klasē. Darbs koncentrēts uz negatīvajiem līderiem.	Skolēni nav atsaucīgi, nevēlas piedalīties.
	Atšķirt pozitīva- negatīva uzvedība. Kā rīkoties?		Diskusijas, gadījumu analīze.	Darba autore, klašu audzinātāji		Skolēni nav atsaucīgi, nevēlas piedalīties
2. Sadarbība ar skolotājiem.	Fokusa grupas diskusija	Novembris.	Diskusija	Darba autore.	Lai labāk iepazītu skolēnu raksturojumus un varētu rast iespējas mazināt pusaudžu problēmām pedagoģiskos risinājumus.	Skolotāji atsakās piedalīties anketēšanā.
3. Darbs ar vecākiem.	Anketēt 7.-9. klašu skolēnu vecākus	Septembris	Anketa	Darba autore, klašu audzinātāji	Veicināt sadarbību ar vecākiem.	Vecāki atteiksies pildīt anketas, vai anketas aizpildīs daļēji, neprecīzi.
	Individuālas sarunas ar vecākiem.		Dialogs, intervija,	Darba autore.	Veicināt vecāku iesaisti problēmu	Vecāki nepiekrīt

			sarunas.		risināšanā un apzināšanās.	sadarboties.
4. Programmas efektivitātes izvērtējums.	Veikt sociālpedagoģiskās darbības izvērtējamu, secinājumi.	Novembris, decembris.	Visu anketu un sarunu apkopojums.	Darba autore.		Pietrūks laiks.

## 7 Sociālpedagoģiskās darbības programmas aprobācijas analīze.

Sociālais pedagogs ir atbalsta persona, kas strādā kopā ar izglītības personālu, skolēniem un to likumiskajiem pārstāvjiem. Sociālajam pedagogam ļoti svarīga ir komunikācijas prasmes – spēja dzirdēt un uz klausīt, saprast. “Katram cilvēkam ir sava unikāla pieredze, katrs pasauli uztver no sava redzesloka, tāpēc var rasties nesaprašanās, pārpratumi, dažādas vērtību un vajadzību interpretācijas.” (Engere, Gleške, Kvjatkovska, Šulca 2004:19) Tāpat pieņemt, saprast citu jūtas, jābūt gataviem dzirdēt, to, ko saka arī, ja tas rada nepatīkamas asociācijas vai runātājs nav patīkams, ir ar pilnīgi pretējiem uzskatiem, kas nesakrīt ar sociālo pedagogu. Citu jūtas jāuztver kā fakts.

### 7.6 Sociālpedagoģiskā novērošana un darbs ar klasi uzvedības problēmu samazināšanai.

Tika veikta sociālpedagoģiskā novērošana mācību stundu laikā un starpbrīžos (pielikums Nr.8), lai vērotu uzvedību, attieksmi, redzētu, kā uzvedas Rīgas X skolas pusaudži, uz kuriem tiek norādīts skolotāju iesniegumos:

- Nav iespējams vadīt stundu, ja viņi atrodas klasē;
- Nepārtraukti traucē darbu pārējiem klases skolēniem;
- Ir rupji un aizskaroši gan pret visu skolas personālu, gan citiem skolēniem.

Skolotāju sūdzības pamatā ir par astotās klases skolēniem, tādēļ tika nolemts, ka novērošana astotajā klase notiks vairāk klasē.

Novērojot klases skolēnus un to uzvedību gan mācību stundās, starpbrīžos, uzmanību piesaistīt vairāk vēlas puīši, gan ar negatīviem, gan pozitīviem paņēmieniem. Klasē ir kompānija, kurā ir trīs skolēni, kas piesaista visas klases uzmanību, uz katru viņu darbību reaģē, iesaistās sarunās. Vairākos kabinetos skolēni pārsēdināti tā, lai nebūtu viens otram blakus, bet tas netraucē viņiem sarunāties, ja nevar citādi, tad izmanto mobilos telefonus, lai nosūtītu īsziņu. Mācību stundu laikā mācību priekšmetu skolotājam vairāk jākoncentrējas uz šiem trīs pusaudžiem, jo pretējā gadījumā stunda kļūst nevadāma. Ja kāds no trijotnes nav skolā, tad atsevišķi spēj pildīt uzdoto mācību stundā, netraucē darbu pārējiem klasē un arī skolotājam vadīt mācību stundu. Šai klasei pamatskolas posmā ir trešā klases audzinātāja. Pagājušajā mācību gadā klase pret izmaiņām protestēja, klases audzinātājai tieši pasakot, ka viņi esošo skolotāju negrib, bet vēlas atpakaļ iepriekšējo skolotāju, kas viņiem ir patikusis labāk. Klase joprojām uztur sakarus ar

iepriekšējo klases audzinātāju, kas aizgāja strādāt uz citu izglītības iestādi. Šobrīd klase nav saliedēta, neievēro skolas iekšējos noteikumus, protestē pret visu notiekošo, nekaunīgi izrunājas, ir izaicinoši, nerespektē citu viedokli.

Atsevišķu skolēnu raksturojums pēc novērošanas mācību stundās:

Skolēns 1 mācās devītajā klasē, ir viduvēji mācību sasniegumi, ļoti alkst pēc uzmanības no visiem. Klasē praktiski nestrādā - nepieraksta jauno mācību vielu, neseko līdzī stundā notiekošajam, nepilda uzdotos uzdevumus, bet staigā pa klasi, bez atļaujas atstāj klases telpu, traucē darbu pārējiem. Ir ļoti komunikabls, labprāt iesaistās sarunās un diskusijās. Ja ilgstoši neviens nav pievērsis viņam uzmanību, tai skaitā arī mācību priekšmeta skolotājs, tad braukā ar krēslu, speciāli radot lielu troksni klases telpā, vai grūsta galdu, ar lineālu, pildspalvu vai zīmuli baksta apkārt sēdošo. Starpbrīžos parasti ir skaļš, ēdnīcā spārda krēslus, sakot, ka kāja paslīdējusi, bieži tēlo, ka ies smēķēt, vai uzkrītoši stāsta par alkohola lietošanu iepriekšējā vakarā vai par citu darbību, kuru varētu raksturot kā deviantu. Šad tad aicina arī garām ejošos skolotājus uzsmēķēt zāli.

Skolēnu no pēdējā sola pārsēdināja uz pirmo. Sākumā protestēja, bet apsēdās norādītajā vietā. Ir uzlabojušies mācību sasniegumi šajā mācību priekšmetā, netraucē pārējiem, jo papildus uzmanību saņem no skolotājas, kas ik pa laikam klusi atgādina, ka jāraksta un kurā lappusē šobrīd ir atvērta mācību grāmata. Ne visi skolotāji vēlas skolēnu nosēdināt pirmajos solos, jo uzskata, ka tā viņš viņiem traucēs, bet, sēžot pēdējā solā, traucēs tikai sev, kas novērojumos neapstiprinājās.

Tā kā skolēns mācās devītajā klasē, vecāki neuzskata, ka vajadzīgs speciāls plāns skolēna uzvedības uzlabošanai, un pārkāpumi mazināsies paši no sevis.

Skolēns 2 šajā skola mācās no pirmās klases, šobrīd mācās devītajā klasē ir noslēgts, regulāri kavē pirmās mācību stundas. Neievēro skolas iekšējos kārtības noteikumus, mācību stundās nepiedalās līdz ar to ir nesekmīgi vairāki mācību priekšmeti. Nav agresīvs pret klases biedriem, bet ik pa laikam bojā skolas inventāru: solus, visbiežāk sporta stundām paredzēto inventāru.

- Individuālā uzvedības problēmu mazināšanas programma Skolēnam 3:
  1. Individuālās pārrunas ar skolēnu par viņa uzvedību.  
Mērķis: noskaidrot uzvedības problēmu cēloņus.
  2. Nedēļas atskaite, mana pozitīva nedēļa.
  3. Sociālpedagoģiskā novērošana mācību stundu laikā un starpbrīžos.
  4. Saruna ar klases audzinātāju.
  5. Pārrunas ar vecākiem.

Uz konsultācijām nāk nelabprāt, un arī tik tad, ja aiziet skolēnam pakaļ. Sarunā ir noslēgts, sakrustotām rokām, aizgriezies prom, neskatās viršu sarunas laikā. Uz jautājumiem atbild ar jā, nē, nezinu, varbūt. Teikumus neveido. Tā kā nebija iespējams skolēnam tikt klāt, tika nolemts uzaicināt uz skolu vecākus. Māte atzīst, ka skolēns arī mājās ir noslēgts, bet papildus tam arī agresīvs pret savu brāli. Izteikta agresivitāte ir, kad mājās ir abi vecāki. Vienatnē ar mati, skolēns ir mierīgs, atvērts komunikācijai. Ģimene dzīvo vienistabas dzīvoklī, tādēļ praktiski nav iespējams būt vieniem. Māte norāda, ka sarunās skolēns bieži ir pārmet kāda darbības, ko māte iepriekšējos posmos ir darījusi, bet viņa to nevēlas dzirdēt un skolēnam liek samierināties, nesaskaidrojot savas rīcības iemeslus. Ieteikt mātei kopīgi ar bērnu darīt kādus darbu ārpus mājas, vai kur doties kopā, lai skolēnam būtu iespējams izteikties. Ļaut skolēnam izteikties, arī kritizēt, ar mērķi, ka tas varētu palīdzēt saprast, kas viņa ir veidojis šo agresiju. Iespēju robežās paskaidrot savas rīcības iemeslus. Ļaut skolēnam tikt uzklausītam.

Vēlākās konsultācijās atbildes uz jautājumiem nemainījās, bet sarunas laika ar ķermeni bija pagriezies pret sarunas biedru. Nedēļās atskaiti neveido. Nevēlas, lai kāds uzzin, kā viņš jūtas, ko domā. Ir uzlabojusies sadarbība ar klases audzinātāju, iesaistās sarunās, bet pie pārējiem klases skolotājiem, ja veidojas konflikts, pieceļas un iziet no klases. Iespējams šādi skolēns šobrīd sevi savalda, lai nepārkāptu uzvedības normas.

Komunikācija ar vecākiem uzlabojusies, pēc mātes stāstītā. Skolēns joprojām nelabprāt izrunājas, ja mājās ir citi ģimenes locekļi, bet ļauj mātei ieskatīties viņā dziļāk. Brīvdienās skolēns labprāt dodas mātei uz darbu palīdzēt.

Sperot bumbu pret sienu, trāpīja klases skolniecei pa seju, sasita viņas brilles. Savu nodarījumu atzīst, bet kopš tā notikuma atsakās pameklēt izglītības iestādi. Konflikta ar meitenes vecākiem risināja skolēna māte. Skolēns izvairījās no atbildības.

Kopumā ieraksti par uzvedības problēmām šim skolēnam vairs nav.

Skolēns 3 šajā izglītības iestādē mācās pirmo semestri, bet jau pirmajā nedēļā bija pamanāms un e-žurnāla bija saņēmis ierakstus par neatbilstošu uzvedību mācību stundu laikā. Skolēns ir emocionāli agresīvi noskaņots gan pret skolotājiem un skolas darbiniekiem, gan saviem klasesbiedriem, ja saņem aizrādījumus. Nevēlas pieņemt noteikumus, izvairās no to ievērošanas. Nav manīta fiziski agresīva izturēšanās pret klasesbiedriem vai citu klašu skolēniem. Pa skolu pārvietojas ar galvā uzliktu cepuri un tai virsū vēl uzliktu kapuci.

- Individuālā uzvedības problēmu mazināšanas programma Skolēnam 3:
- 6. Individuālās pārrunas ar skolēnu par viņa uzvedību.  
Mērķis: noskaidrot uzvedības problēmu cēloņus.
- 7. Nedēļas atskaite, mana pozitīva nedēļa.

8. Konsultāciju apmeklējumu veidlapa mācību sasniegumu uzlabošanai.

9. Sociālpedagoģiskā novērošana mācību stundu laikā un starpbrīžos.

Skolēns sarunu laika nav emocionāli agresīvs, bet norobežojas, uz jautājumiem atbild ar "Jā" vai "Nē", no sarunas mēģina izvairīties, savu uzvedību nevēlas paskaidrot, paskaidrojumā apstiprina ka pārkāpis noteikumus, bet nepaskaidro kāpēc tos pārkāpis, sarunas laikā rodas sajūta, ka skolēns vēlas noslēgties. Uz ieteikumu, atvainoties skolotājiem ar necenzēto vārdu lietošanu, darbība nesekoja.

Mācību semestra noslēguma ieraksti žurnāla iz samazinājusies, bet joprojām ir. Skolēns labprātīgi, ieejot klases telpā, noņem cepuru. No skolotājiem saņemti pozitīvi signāli, ka skolēns spēj būt mierīgāks, neuzskatīt katru aizrādījumu par apvainojumu sev. Tāpat, sarunu gaitā ar pusaudzi, noskaidrots, ka iepriekšējā izglītības iestādē viņš ticis emocionāli pazemots un līdz ar to izdarīts secinājums, ka šajā skolā skolēns sāka ar uzbrukumu, lai netiktu pazemots. Izprotot, ka šobrīd dara klases biedriem to, kas tika darīts pašam, agresija pret klases biedriem samazinājās, bet nav pilnīgi pazudusi. Ir kļuvis par klases līderi, kurš izpilda apsolīto. Ir atsācis apmeklēt basketbola nodarbības un labprāt piedalās sacensībās.

Mācību sasniegumi neuzlabojās, konsultāciju apmeklējuma veidlapa parasti pazuda, arī tad, ja plānojām konsultāciju apmeklējumu kopā, atzīmējot lapā datumus un laikus, kuros tiek.

Skolēns 4 mācās astotajā klasē, šajā skolā ir no pirmās klases. Skolēns ir draudzīgs, komunikabls, bet ar zemu mācību motivāciju. Skolēns sekmju ziņā varētu būt viens no labākajiem savā klasē, bet regulāri kavē mācību stundu sākumus vai vispār neierodas uz mācību stundu. Biežāk atnāk otrās mācību stundas laikā. Nespēj saskatīt, kad pats ir pārkāpis pieklājības normas un rupji izturējies pret skolotāju vai klases skolēnu. Skolēns nav ne emocionāli, ne fiziski agresīvs. Nesaskata pats savu vainu konfliktā un neatzītas par izdarīto. Ievēro skolas iekšējos kārtības noteikumus tikai tad, ja tas ir izdevīgi, pie nosacījuma, ka tos ievēro citi.

- Individuālā uzvedības problēmu mazināšanas programma Skolēnam 3:
  1. Individuālās tikšanās un pārrunas ar skolēnu par viņa uzvedību.  
Mērķis: noskaidrot uzvedības problēmu cēloņus un novērst tos.
  2. Nedēļas atskaite, mana pozitīva nedēļa.
  3. Konsultāciju apmeklējumu veidlapa, mācību sasniegumu uzlabošanai.
  4. Sociālpedagoģiskā novērošana mācību stundu laikā un starpbrīžos.
  5. Pārrunas, piedaloties klases audzinātājam, skolēnam un viņa vecākiem.

Skolēns labprāt nāk uz konsultācijām, bieži nāk iepriekš nesarunātā laikā, jo gribas parunāties vai izstāstīt notikumu no savas dzīves. Esmu pārliecināta, ka skolēnam pietrūkst uzmanības un sapratnes. Skolēns dzīvo šķirtā ģimenē, kur vecākiem katram sava karjera, secinu, ka tas ir iemesls, kāpēc skolēns nesāņem pietiekamu vecāku uzmanību un atbalstu. Viņa uzvedības dēļ, skolas skolotāji kļuvuši noraidoši, viens skolotājs nepieļauj domu, ka skolēns varētu laboties. Skolēna uzvedība mainīga, no ļoti pozitīvas līdz pilnīgai neapmierinātībai un nepatika pret visiem.

Pielietoju situāciju modulēšanu, lai skolēns labāk spētu saprast, kā konkrētās situācijās justos viņš un ka reaģētu, ja būtu skolotāja vietā. Pēc šāda veida darbībām piekrīt, ka nav labi rīkojies.

Konsultāciju apmeklējumu veidlapas aizpildīja pats, dažas pazuda, bet mācību sasniegumi uzlabojās, secinu, ka mājās konsultāciju lapas liktas atradīt, jo abi vecāki tika informēti par to esamību un mērķi.

Skolēns ir kļuvis pieklājīgāks, piezemētāks, samazinājušies ieraksti žurnāla un regulārās sarunās ar skolotājiem, samazinājušās sūdzības par skolēna uzvedību. Samazinājušies stundu kavējumi.

Skolēns 5, tāpat kā skolēns 3 šajā skolā mācās pirmo gadu. Ir pieklājīgs, atvērts, draudzīgs. Ar zemu mācību motivāciju, ļoti vēlas piesaistīt sev gan klases skolēnu, gan skolotāju uzmanību. Bieži, stundu laikā, runa pretī skolotājiem vai nodarbojas ar blakus lietām - sarunas, īsziņu sūtīšana, spēlē spēles, izmantojot mobilo telefonu, vai līdzī paņēmu rotaļlietas. Skolēna izraisītajās diskusijās, ar skolotājiem, bieži iesaistās pārējie klases skolēni. Ja pats piedalīsies mācību procesā, bet kāds no klases uzsāks diskusiju, skolēns noteikti tai pievienosies. Mācību process nešķiet interesants un saistošs. Bieži kavē mācību stundas vai atnāk uz to beigām, vai neatnāk vispār. Biežāk ierodas otrās mācību stundas laikā. Neattaisnotu stundu kavējumu skaits tuvu vienāds ar Skolēna 4 kavējumiem.

- Individuālā uzvedības problēmu mazināšanas programma Skolēnam 3:
  1. Individuālās pārrunas ar skolēnu par viņa uzvedību.  
Mērķis: noskaidrot uzvedības problēmu cēloņus un tos samazināt.
  2. Nedēļas atskaite, mana pozitīva nedēļa.
  3. Konsultāciju apmeklējumu veidlapa.
  4. Sociālpedagoģiskā novērošana mācību stundu laikā un starpbrīžos.
  5. Starpinsticionālā sadarbība.

Tā kā skolēnam ļoti patīk piesaistīt sev uzmanību, tad lielāka uzmanība tika veltīta skolēna pozitīvajai uzvedībai, došanos pie skolas sociālo pedagogu uzskatīja par “prikolīgu” pasākumu, kur neko nevajag darīt, jo par neizdarīto sods nebūs. Konsultāciju lapas pazuda, arī nedēļas aprakstu nepildīja. Sarunās piedalījās, bet tikai sarunāšanās dēļ un lai padiskutētu.

Uz pārrunām tika aicināti vecāki. Atnāca tēvs kopa ar pārstāvi no Rīga Sociālo dienestu. Tika noskaidrots, ka skolnieka uzvedība jau ir uzlabojusies, ja salīdzina ar to, kādas bijušas skolēna izpausmes iepriekšējā izglītības iestādē.

Augstāk raksturotie skolēni (3;4;5) mācās vienā klasē, tādēļ opā ar klases audzinātāju, augstākminētajā klasē, tika veikta klases kolektīva izpēte. (pielikums Nr. 6) Sīkākas izpētes mērķis bija saprast, kā klasē jūtas katrs tās skolēns un kā raksturo klases kolektīvu. Rezultāti mūs pārsteidza, jo skolniece, kas vienmēr ir malā un it kā izstumta no kolektīva, jūtas ļoti labi savā vietā, viņa pati nejūtas, ka ir atstumta un nepieņemta, bet gan komfortabli, jo neviens viņu neaiztiek un nepamana.

Skolēns, kurš komunicē, nav ar uzvedības problēmām, jūtas vientuļš un nesaprasts.

Klases stundas laikā notika nodarbības klases stundas laikā. “Pozitīva uzvedība, kāda tā ir?” Skolēnu nosauktās pozitīvās uzvedības īpašības tika uzrakstītas uz tāfeles, pēc tam, diskusijas laikā, bija grūti dzirdēt runātāju, vai nu visi runāja skaļi savā starpā, vai vairāki skolēni reizē pauda savu viedokli, viens otru pārklīdzot.

Spēle klases stundas laikā, lai veicinātu pozitīvu attieksmi vienam pret otru “Stāstu stāstiem izstāstīju”. Spēles mērķis saliedēt kolektīvu. Tā klasē ir trīs jauniešācēji, tad lai labāk iekļauto klases kolektīvā.

Viena daļa skolēnu atteicās piedalīties. Neizrādīja interesi par uzdevumu.

Atbildes tika sniegtas ar humoru, spēles laikā radās sajūta, ka skolēni aiz joka slēpa savas īstās domas un sajūtas, bet, baidoties tikt izsmieti un būt nesaprasti, nevēlējās tās atklāt.

## 7.7 Fokusa grupas diskusija.

Izglītības iestādē galvenie cilvēki, kas ikdienā ir kopā ar skolniekiem un virza mācību procesu, ir klašu audzinātāji un mācību priekšmetu skolotāji, kā arī šie skolotāji ir tie, kas veido skolēnu uzskatus un attieksmi pret sabiedrību, vidi, kultūru, valsti, skolu un citam vērtībām un

notikumiem mums apkārt. Tādēļ ir svarīgs gan viņu viedoklis, gan uzskats, gan metodes, ar kurām skolotājs panāk pozitīvu uzvedību mācību stundas laikā. Diplomdarba izstrādes laikā tika nolemts veidot fokusa grupas diskusiju par vecāku informēšanu e-žurnālā. Diskusijā piedalījās divpadsmit skolas X skolotāji, kas māca kādu no mācību priekšmetiem 7.-9.klašu skolēniem.

### **Fokusa grupas diskusijas apraksts**

Mērķis: noskaidrot skolotāju attieksmi pret piezīmju rakstīšanu un veidus, kā tiek motivēti skolēni mācību darbam, kādas uzvedības problēmas skolas skolotāji novērojuši ikdienā skolas X skolēniem.

Diskusijā piedalījās 12 mācību priekšmetu skolotāju,

Jautājumi:

1. Vai jūs veicas ierakstu skolas e-žurnālā?
2. Kāpēc veicat vai neveicat?
3. Ja rakstāt piezīmes, vai jūtat atgriezenisko saiti, jūsu prāt, vai piezīmju rakstīšanai ir jēga?
4. Kā Jūs motivējat skolēnus mācību darbam?
5. Kādas problēmas Jūs šobrīd redzat pusaudžiem, kas mācās šajā skolā?

1. Astoņi skolotāji apgalvoja apstiprinoši, ka ir veikuši šādus ierakstus.
2. Ieraksti tiek veikti galvenokārt, lai vecāki tiktu informēti par to, kas notiek un kā skolēns uzvedas. Ja atbildēja "NĒ", apgalvo, ka bieži nav laika, lai ievadītu visas atzīmes, uzdoto un pēc tam vēl tērētu laiku piezīmju rakstīšanai, tāpēc raksta tikai tad, ja ir nopietni pārkāpumi vai ja vairākkārt ir atkārtājušies pārkāpumi, un skolēns pēc mācību priekšmeta skolotāja vai klases biedru lūguma, nepārtrauc savas darbības.

Piezīmes raksta ne tikai, lai informētu vecākus, bet izsaka vērtējumu un raksta žurnālā, lai arī skolēni paši padomātu par savu uzvedību, cer, ka vecāki spēs ietekmēt kaut ko.

Uzskata, ka jāinformē vecāki, lai brīdī, kad notiks nopietnāks pārkāpums vai galā būs neapmierinošs vērtējums, vecāki nebrīnītos, ka viņi neko nav zinājuši un nav informēti. Par to informē arī vecākus.

Tiek veikti ieraksti, lai informētu ne tikai vecākus, bet arī klases audzinātāju, jo viņai ir pieeja arī pie citiem mācību priekšmetu ierakstiem un iespējams jau var meklēt risinājumu, lai jau sāktu ar pusaudzi pārrunāt un domāt, ko darīt tālāk.

3. Vai ir jūtams rezultāts pēc piezīmju ierakstīšanas? Pārsvarā, jā, bet, ir izņēmumi. Galvenokārt tiek rakstīts, ja jāuzlabo vērtējums, un pēc ieraksta veikšanas nāk uz konsultācijām,

ne visi, protams. Iespējams, tur ir vecāku ietekme. Ir tādi skolēni, kurus nekas nespēj iekustināt un mainīt, tur arī nekas nemainās.

4. Kā notiek pozitīvā motivēšana? Visi iesaistītie skolotāji apgalvoja, ka izmanto uzslavas, galvenokārt uzreiz paslavējot ar vārdiem par labi veiktu darbu stundā, par centību un arī par pārbaudes darbiem.

Viena no skolotājām norādīja, ka viņai nav žēl labo vārdu un uzslavu labiem darbiem un centībai, liek izglītojamajiem saprast, ka katrs kāda ziņā ir unikāls un vienreizējs.

E-žurnālā iepriekšējā mācību semestrī bija izdarīts tikai viens pozitīvas ieraksts, bet šajā, 2017./2018.m.g. 1.semestrī, trīsdesmit septiņas pozitīvie ieraksti, kurus veikuši tikai trīs skolotāji. Vēl divi skolotāji uzslavas sūtījuši vēstulēs vecākiem.

Lai motivētu izglītojamos strādāt katru mācību stundu un pildītu uzdotos mājas darbus visu mācību semestri, semestra beigās piedāvā iespēju nerakstīt semestra noslēguma darbu, ar noteikumu, ka vidējā atzīme sanāk vismaz astoņi un pašu izglītojamo šī vērtējums apmierina. Ja atzīme ir pietiekami augsta, bet uzvedība nav bijusi atbilstoša, šo iespēju nevar izmantot. Šo kā iespēju noraida gan matemātikas, gan angļu valodas skolotāji, kuri kā pozitīvo motivēšanu izmanto uzslavas un veic pozitīvos ierakstus.

Atļauts aiziet ātrāk, ja konkrētā stunda ir pēdējā tajā dienā un viss plānotais stundai ir izdarīts, visa klase kopā labi strādājusi.

Ir klase, kur arī pēc tam klasesbiedri viens otram palīdz un pieskata to, kurš īsti nesaprot. Paskaidrošana ir vienīgā saruna, kas atļauta mācību stundas laikā, par ko netiek izteikts aizrādījums. Skolotāja uzskata, ka ar šo metodi ir iespējams mācību stundas laikā paspēt vairāk, un atkārtošana ir zināšanu māte.

Skolotāji iedrošina tos, kas kautrējas, nereti ir tā, ka skolotājs labi zina- izglītojamais zina atbildes uz konkrētajiem jautājumiem, bet kautrējas tās teikt, ir nepārlicināts par sevi, baidās kļūdīties, nepiedalās diskusijās, ja tās notiek svešvalodā, lai gan ja arī nerunā perfekti, tad pietiekami labi, lai spētu izteikties par tēmu.

Ir arī saldumi kā bonusu. Savā audzināmajā klasē skolotājs trīs labākajiem uzdāvināja grāmatas. Diviem no viņiem tas patika ļoti, bet viens no viņiem grāmatas lasa reti.

Piešķir plusus par papildu darbu, ko paspēja veikt stundā vai patstāvīgi mājās sagatavoja kādu neliela apjoma projektu. Tie ir plusi pie kontroldarbiem, kas pēc tam var uzlabot pārbaudes darba vērtējumu, parasti par vienu balli. Papildu darbi parasti ir par konkrētu mācību vielu, ko mācās padziļināti un detalizētāk, tādēļ skolotāja uzskata, kas tas arī palīdz gatavoties plānotajam kontroldarbam un sistematizē mācību darbu, motivē gatavoties konkrētajam kontroldarbam, nevis gatavoties konsultācijai pēc kontroldarba.

5. Kādas problēmas Jūs šobrīd redzat pusaudžiem, kas mācās šajā skolā?

Ja vecāki pievērstu uzmanību bērniem mājās un negrautu savu bērnu pašcieņu, tad tas būtu labāk, tik ne vienmēr vecāki grib saprast, ka uzvedība problēmu cēloņi meklējami ģimenē un audzināšanā. Ir vecāki, kas negrib audzināt savus bērnus, bet liek to darīt skolai.

Tāpat viņi ir ļoti aizņemti ar sociālajiem tīkliem, viss ir jāpublisko un jāvērtē, un "jānolaiko", jābūt pirmajam, kas pamanījis, ko kāds ir ielicis. Ienākot klasē, nevar nolikt telefonu, jo jāpabeidz līmenis un spēle notiek tiešsaistē, tāpēc apstājoties zaudēs. Ja šajā momentā kāds vēlēties atņemt telefonu, sākas dusmas, skolēns kļūst agresīvs. Piektajā klasē šāda uzvedība vēl nav tik izteikta, vairāk tas vērojams lielākajās klasēs, jo sākumskolā skolotāji kontrolē telefonu lietojumu skolā, bet lielākās klasēs skolotāji to nedara un uzskata, kas tas ir jādara vecākiem.

Atkarību no ierīcēm minēja vairāki skolotāji, lai gan ir stundas, kurās tos atļauj izmantot, lai meklētu informāciju. Skolotāji vēlētos, lai netiktu viss fotografēts un filmēts. Reizēm liekoties, ka tajā brīdī, kad būs notikusi kāda nelaime, vispirms tā būs jānofilmē, tikai tad varēs domāt, kā palīdzēt nelaimē nokļuvušajam. Mobilais telefons šobrīd ļoti svarīgs. Vienīgais, kam nav problēmu ar to, ka izmanto telefonu, ir informātikas skolotājs, jo izglītojamie, ienākot klasē, vispirms mēģina ieslēgt datoru un tajā pirms mācību stundas vēl paspēlēt kādu spēli vai izlasīt jaunākos ierakstus, kas publiskoti kādā no sociālajiem tīkliem. Ir gadījumi, kad telefonu atļauj izmantot mācību darbam, ja nav jāpilda pārbaudes darbs.

Nespēj uztvert garāku tekstu, nenoturīga uzmanība, bieži uzmanību darbam nevar piesaistīt vairāk par desmit minūtēm, nav disciplīnas un cieņas.

Ļoti alkst uzmanības - izrādās klasē gan ar pozitīviem, gan negatīviem paņēmieniem. Lai gan ne vienmēr tie, kas vēlas vairāk uzmanības, ir ar sliktiem mācību sasniegumiem. Nav radināti koncentrēties un savākt sevi neinteresantam darbam, problēmas ar saskarsmi, nemāk komunicēt, ja viedoklis nevis jāuzraksta, bet jāpasaka. Nav empātijas vienam pret otru.

Nav atbalsta no ģimenes vai arī kāda cilvēka, kam interesē, kas notiek ar pusaudzi un viņa veiktībām un neveiktībām.

Seko mēdiju uzliktajiem standartiem, meitenes pārdzīvo, ka nav tik skaistas un tik attīstījušās, kā tās, kas uz žurnālu vākiem vai citur masu saziņu līdzekļos. Pārspīlēti lieto kosmētiku un smaržas.

#### Secinājumi pēc diskusijas:

- Pēc iedrošinājumiem izglītojamie kļūst drošāki, arvien vairāk var paust savu viedokli, nebaidās atbildēt uz jautājumiem un tos arī uzdot.
- Piekrīt, ka galvenokārt uzvedības problēmas cēloņi meklējami ģimenē un, tikai strādājot komandā, vislabāk var mazināt uzvedības problēmas, kas izpaužas izglītības iestādē.

- Arvien lielāku nozīmi ieņem mobilie telefoni, tie praktiski kļuvuši neaizstājami ikdienas dzīvē.
- Nav disciplinēti un neciena ne sevi, ne apkārtējos, noteikumi nav rakstīti viņiem un ir paredzēti, lai tos pārkāptu.
- Skolotāji piekrīt, ka ir vajadzīgi ne tikai sodi, bet arī pozitīvie pastiprinājumi un mazie apbalvojumi - uzslavas.

## 7.8 Sociālpedagoģiskās darbības izvērtējums, iegūtie rezultāti.

Šajā mācību semestrī salīdzinot ar iepriekšējo, pieauga ieraksti skolas e-žurnālā. 2016./2017.m.g. 2.mācību semestrī vairākums skolas pedagogu uzskatīja, ka tam nav vērts tērēt savu laiku. Vecāku pienākums ir regulāri pārbaudīt sava bērna sekmes un ierakstus e-žurnālā. Samazinās vecāku apgalvojumi – neviens mani nav informējis, neviens ar mums nekomunicē, tiek vairāk pievērsta uzmanība skolēnu uzvedībai, stundu apmeklējumiem un sekmēm.

Klašu audzinātāji paši pavairo konsultāciju apmeklējumu veidlapas, kas pierāda, ka tām ir nozīme un tās spēj palīdzēt uzlabot konsultāciju apmeklējumu paradumus un līdz ar to mazināt nesekmību, kas nereti ir dēļ tā, ka skolēns nav stundā piedalījies. Tā kā mācību priekšmetu skolotājs var atteikt konsultāciju, ja skolēns mācību stundu laikā ir nodarbojies ar blakus lietām, traucējis stundas norisi, bijis rupjš un citiem pārkāpumiem, tad skolēnam jāiemācās uzņemties atbildību par savas darbības sekām.

Izstrādājot sociālpedagoģisko programmu un to aprobējot, var secināt, ka tā ir mazinājusi skolēnu uzvedības problēmas. (Tabula 7.8.1) Ir samazinājušās sūdzības par skolēnu uzvedību līdz tam, ka divās klasēs sūdzību vairs nav, bet trīs klasēs tās ir samazinājušās. 8.a klasē situācija praktiski nemainīga. Darba autore uzskata, ka daļēji tas varētu būt saistīts ar to, ka mainoties skolas iekšējiem kārtības noteikumiem, skolēni decembrī protestējot pret nelaišanu ārā no skolas, skolēni aktīvi rīkoja dumpi visās mācību stundās un starpbrīžos, skaļi uzvedoties, stundu laikā mēģinot pasūtīt uz ēdienu vai skolu picu.

80 dienas ir visā mācību semestra laikā, bet decembrī ir 23, kas ir 26%. Ja izdala uz dienām tad ja decembrī ir 23 viena diena, tad dienā sanāk 2.9 piezīmes, kas saistīta ar uzvedības problēmām. Atlikušajos trīs mēnešos 57 dienas, kurās ir 375 ieraksti, kas sanāk 6.3 ieraktu dienā.

**Tabula 7.8.1 Ierakstu piezīmju salīdzināšana**

Klase	Piezīmes žurnālā	Rakstiski skolotāju iesniegumi skolēnu uzvedību	Piezīmes žurnāla decembrī	Skolotāju iesniegumi par skolēna uzvedību, decembrī
7.a	118, no kurām ar uzvedību saistītās	3	8, no tiem par uzvedību- 0	Nav

	58			
7.b	66, par ieraksti par uzvedību - 36	Nav	23, par uzvedību- 14	Nav
8.a	88, ieraksti par uzvedību- 54	2	30, par uzvedību -19	Nav
8.b	259, ieraksti par uzvedību- 181	7	45, ieraksti par uzvedību 21	1
9.a	48, ieraksti par uzvedību- 11	1	4, ieraksti par uzvedību- 0	Nav
9.b	122, ieraksti par uzvedību-92	3	17, ieraksti par uzvedību- 13	1
kopā	771, uzvedības ieraksti 432	14	127, uzvedības ierakstu- 67	2

Turpmākai darbībai, lai uzvedības problēmas nekļūtu vairāk, joprojām jāturpina sistemātisks darbs gan ar visu klasi, gan individuāli. Vislabākie rezultāti sasniedzami, ja kopā sadarbojas vecāki, skola un pats skolēns. Lielai daļai, Skolas X skolēniem, uzvedības problēmas radīja tas ka vecāki ar vien mazāk laika veltījuši savam bērnam, pieņemot, ka ir jau pietiekami liels un gan sarunas, gan iesaiste mācību procesā vairs nav nepieciešama. Citi vecāki uzskata, ka skolēns pats nevēlas ar viņiem komunicēt kā arī kļuvuši noraidoši pret vecākiem, tādēļ uzskatīja, ka tas nav nepieciešams. Visvieglāk samazināt uzvedības problēmas tieši tiem skolēniem, kuriem ar vecākiem joprojām ir saglabājusies laba komunikācija. Šie skolēni respektē vecāku teikto, ieklausās padomos.

Darbības laikā izvēlējās piecus skolēnus, par kuriem bija visvairāk sūdzību un kuriem bija vērojamas uzvedības problēmas. Skolēniem tika izstrādātā individuāla uzvedības problēmu mazināšanas programma. Ņemot vērā ierakstus žurnālā, novērojumus mācību stundu laikā un priekšmetu skolotāju teiktu, secinu, ka uzvedības problēmas ir mazinājušās un uzvedība kopumā ir uzlabojusies.

## 8 Nobeigums.

1. Disciplīnas esamība palīdz nodrošināt kārtību un nerakstīto likumu ievērošanu. Disciplinēts cilvēks ir patīkamāks, ir "ērts" sabiedrībai, vieglāk prognozējamas viņa izpausmes un uzvedība. Disciplinētība nav ierakstīta likumā normatīvajos aktos, bet ir pašā indivīdā - viņa gribas kontrole, cieņa pret sevi un citiem, labā cilvēka veidošanās. Audzināšanas process notiek ģimenē, tā ir kā pamats bērna priekšstatu un uzvedības modeļu veidošanos. Disciplinēšanai skolā ir prasības par noteikumu ievērošanu, gan uzvedība stundā, gan ārpus tās. Ieraksti e-žurnālā ir ārējā motivācija, jo tas nāk no malas, piemēram, kabatas naudas pieaugums par labu uzvedību, par labu atzīmi vai citām vēlamām darbībām. Uzskatu, ka tas ilgtermiņā nestrādās, vecākiem pietrūks resursu, lai motivētu savu bērnu ar mantām, kuru vērtība ar katru reizi var būt lielāka. Noteikumu neievērošanai seko lielāks vai mazāks sods. Jābūt attieksmei un paša vēlmei būt disciplinētam, un vecākiem jāļauj savam bērnam piedzīvot loģiskās sekas, nerisināt visus konfliktus un problēmas viņa vietā.

2. Pirmajā klasē skolnieks ir motivēts mācīties, jo skola ir kas jauns un nezināms, bet katra iekavētā mācību viela, nesaskaņas ar mācību priekšmetu skolotāju var veicināt mācību pārtraukšanu, skolnieks nav motivēts turpināt izglītošanos procesu, nav ieinteresēts apgūt jauno mācību vielu, pildīt uzdotos mācību uzdevumus. Tāpat motivācija ir tieši saistīta ar vecumposmam raksturīgajām īpašībām un dominējošām vajadzībām. Skolai jānodrošina vide, kas veicinātu pozitīvu uzvedības modeli.

3. Pārkāpumi grupēti pēc to nozīmīguma un līdz ar to sods ir samērīgs pārkāpumam. Ne tikai vecāki, bet arī mācību priekšmetu skolotājs un citi skolas darbinieki ir kā paraugs, kādam ir jābūt pieaugušam cilvēkam, ka arī ar savu viedokli var radīt attieksmi pret skolu, sabiedrību un visu sev apkārt. Ļaut skolniekam nonākt līdz loģiskajām sekām pašam un iespēju robežās arī par sekām būt atbildīgam un risināt radušos situāciju pašam, nevis likt par to atbildīgam būt skolotājam vai vecākam. Tāpat nepieciešama individuāla pieeja katram skolēnam un pozitīvie pastiprinātāji, piemēram, uzslavas; un nav nepieciešams skolēnam uzspiest savu, pieaugušā, viedokli; informēt vecākus par to, kas notiek izglītības iestādē, arī par pozitīvo, ļaut vecākiem ne tikai saņemt rājienu, bet arī uzslavas par savu bērnu; kā arī iespēju robežās iesaistīt vecāku skolas dzīvē, piemēram, organizējot sporta spēļu, viktorīnu vakaru pasākumus ar vecāku piedalīšanos.

4. Uzskatu, ka pusaudžu posms ir sarežģīts posms cilvēka attīstības ciklā, jo ir liela vēlme dzīvot pieaugušā dzīvi, bet tai paša laikā pusaudzis vēl ir atkarīgs no vecākiem, turklāt

nemaz tā īsti nav gatavs uzņemties atbildību par savām neveiksmēm, tā vietā vainīgo atrod citur, nesaskata savas darbības sekas. Notiek seksuālais briedums, pievelk pretējais dzimums, bet emocionāli pusaudzis nezina, ko ar to iesākt, tai pašā laikā vēl jāpiedzīvo ne tikai fiziskās pārmaiņas bet arī jāatrod sava identitāte, savs ES, emocionālā nestabilitāte. Kā jau iepriekš tika rakstīts, salīdzinoši īsā laika posmā notiek straujas pārmaiņas- iestājas maksimālisms, kad vajag visu un tagad, līdz ar to ir svarīgi saņemt atbalstu no vecākiem, draugiem un no skolotājiem, cilvēkiem, ar kuriem pusaudzim ir nepieciešama visciešākā sadarbība ikdienā.

5. Uzvedības problēmas nevar atrisināt tikai ar vienas konsultācijas palīdzību, pēc tās uzlabojumi būs tikai īslaicīgi un nepatstāvīgi, tāpat disciplinētību neradīs noteikumu iegaumēšana, bet izpratne par to nozīmīgumu un nepieciešamību, kā arī pieaugušā piemērs, kā pieklājas uzvesties, kā risināt konfliktus. Bērns visu laiku dzīvo ģimenē, kas ir pirmā un pamata socializācijas vide, un no tās atnāk uz skolu, tādēļ uzskatu, ka nevar strādāt tikai ar bērnu, iesaistot vecākus, veidojas komandas darbs, kas labāk ļaus saprast situāciju ģimenē un sasniegt izvirzītos mērķus. Apkopojot informāciju, var secināt, ka sociālais pedagogs ir procesa virzītājs, jo ir profesionālis, kas redz situāciju no malas, ir vajadzīgas zināšanas par dažādām metodēm un vecumposma raksturīgajām īpašībām, nepieciešamas labas novērošanas un komunikācijas prasmes, spēja strādāt komandā, zināt jaunākās tendences, kas konkrētajā laikā aktuālas pusaudžiem, vēlme iesaistīties un uzņemties atbildību un vadīt procesa virzību, spēt paredzēt, kas varētu būt nākamā darbība vai kāds varētu būt konkrētās darbības rezultāts.

6. Izstrādājot sociālpedagoģisko programmu un to aprobējot, var secināt, ka tā ir mazinājusi skolēnu uzvedības problēmas. Ir samazinājušās sūdzības par skolēnu uzvedību līdz tam, ka sešām klasēm par trim sūdzību vairs nav, bet pārējās tās ir samazinājušās. Turpmākai darbībai, lai uzvedības problēmas nekļūtu vairāk, joprojām jāturpina sistemātisks darbs gan ar visu klasi, gan individuāli. Vislabākie rezultāti sasniedzami, ja kopā sadarbojas vecāki, skola un pats skolēns. Lielai daļai, Skolas X skolēniem, uzvedības problēmas radīja tas ka vecāki ar vien mazāk laika veltījuši savam bērnam, pieņemot, ka ir jau pietiekami liels un gan sarunas, gan iesaiste mācību procesā vairs nav nepieciešama. Citi vecāki uzskata, ka skolēns pats nevēlas ar viņiem komunicēt kā arī kļuvuši noraidoši pret vecākiem, tādēļ uzskatīja, ka tas nav nepieciešams. Visvieglāk samazināt uzvedības problēmas tieši tiem skolēniem, kuriem ar vecākiem joprojām ir saglabājusies laba komunikācija. Šie skolēni respektē vecāku teikto, ieklausās padomos. Darbības laikā izvēlējās piecus skolēnus, par kuriem bija visvairāk sūdzību un kuriem bija vērojamas uzvedības problēmas. Skolēniem tika izstrādātā individuāla uzvedības problēmu mazināšanas programma. Ņemot vērā ierakstus žurnālā, novērojumus mācību stundu laikā un priekšmetu skolotāju teikto, secinu, ka uzvedības problēmas ir mazinājušās un uzvedība kopumā ir uzlabojusies.

Pēc iespējas vairāk jāuzsver, jāpievērš uzmanība skolēna pozitīvajām darbībām. Jāatļauj pašam skolniekam nonākt līdz loģiskajām sekām, ja nesaprot, paskaidrot cēloņu un seku sakarību. Arī risinājums un lēmums par kļūdu un situāciju labojumu jāpieņem pašam skolniekam, tikai tad tam būs vislabākais rezultāts.

Ne vienmēr sods un loģiskās sekas ir viegli atšķirami. Lai izprastu noteikumus un to ievērošana kļūtu normu, tie ir jāizskaidro un jāpārrunā. Arī par loģiskajām sekām, kas varētu notikt, neievērojot noteikumus, ne tikai iespējamo sodu, kas draud par pārkāpumu. Tāpat noteikumus vajag tam, kāda izturēšanās un darbības tiek gaidītas no izglītojamajiem. Skolā "X" noteikumus skaidro katra semestra sākumā, kā arī tie brīvi pieejami skolas mājas lapā un izdrukātā veidā pie klases audzinātāja vai sociālā pedagoga.

**Diplomdarba "Pusaudžu uzvedības problēmas un sociālpedagoģiskie risinājumi Rīgas skolā X" mērķis ir sasniegts, uzdevumu izpilde - uz pētījuma jautājumiem ir atbildēts.**

Nepieciešams arī turpmāk veikt sistemātisku uzvedības uzlabošanas darbu, kas varētu būt gan nodarbību, gan diskusiju, gan lekciju veidā. Nav iespējas īsā laikā novērst visu, kas saistīts ar uzvedības problēmām, bet vērot dinamiskā, lai pilnībā mainītu negatīvo uzvedības modeli, jauniešiem ir tas jāvēlas, un dažbrīd nepieciešams daudz vairāk laika un darba, nekā sākuma plānots. Tāpat arī turpmāk nepieciešams regulārs sociālpedagoģiskais darbs gan individuāli ar skolēnu, gan grupu darbs, kopā ar klasi vai atsevišķām grupām.

## Literatūras un avotu saraksts:

1. American Psychological Association (2017) "Stress in America: Coping with Change." [skatīts 04.01.2018.]. piekļuve: [www.apa.org/news/press/releases/stress/2017/technology-social-media.PDF](http://www.apa.org/news/press/releases/stress/2017/technology-social-media.PDF)
2. Andersone, Rudīte. (2001) "*Pusaudžu sociālo prasmju veidošanās*" Rīga, RaKa.
3. Baltušīte, Regīna (2006) "*Skolotāja loma mācīšanās motivācijā*". Rīga, RaKa.
4. Boulbijs, Dž.(1998) "*Drošais pamats.*" Rīga: Rasa ABC.
5. Builis, A. Forands, I. Ievkalns, G. (1989) "*Ģimenes enciklopēdija 1*". RĪGA
6. Centrs "Dardedze" (2012) [skatīts 04.01.2018.] "Palīgs vecākiem" Piekļuve: [paligsvecakiem.lv/disciplinasanas-metodes/kas-ir-disciplina/](http://paligsvecakiem.lv/disciplinasanas-metodes/kas-ir-disciplina/)
7. Cox, Janelle (2017) [skatīts 04.01.2018.] "*Top 5 Behavior Management Strategies.*" Piekļuve:
8. Daniela, Linda (2009) "*Skolēni un mācību disciplīna*" Rīga, Raka.
9. Daniela, Linda "Skolēnu disciplīnas problēmas, cēloņi un iespējamie risinājumi" (2008) [skatīts 04.01.2018.]. Piekļuve: [file:///C:/Users/sinti/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge\\_8wekyb3d8bbw/TempState/Downloads/macibu.disc.pdf](file:///C:/Users/sinti/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbw/TempState/Downloads/macibu.disc.pdf)
10. Deīnova, Šeina (1996) "*Kā pārdzīvot jūsu bērna tīņa gadus*" Rīga, Asja.
11. Dzidra Albretha (1998) "*Pētīšanas metodes pedagogijā.*" Rīga, Mācību grāmata.
12. Eiropas Sociālā fonda projekts "Atbalsta programmu izstrāde un īstenošana sociālās atstumtības riskam pakļauto jauniešu atbalsta sistēmas izveidei." (2013) [skatīts 04.01.2018.] Piekļuve: [www.atbalsts.lu.lv/uploads/f/20120824185915223.pdf](http://www.atbalsts.lu.lv/uploads/f/20120824185915223.pdf)
13. Engere, Ilze. Gleške, Līga. Kvjatškova, Inerta. Šulce, Daina (2004) "*Sociālā pedagoga darbība konfliktu situāciju risināšanā skolā*" Rīga, Attīstība.
14. Engure, Ilze. Gleške, Līga. Kvjatškova, Inerta. Šulce, Daina (2003) "*Lomu spēles sociālā pedagoga darbā*" Rīga. Attīstība
15. Engure, Ilze. Gleške, Līga. Kvjatškova, Inerta. Šulce, Daina (2004) "*Sociālā pedagoga darbība konfliktu situāciju risināšanā skolā*" Rīga, Attīstība
16. Eriksons, Ēriks. (1998) "*Identitāte: Jaunība un krīze.*" Rīga: Jumava.
17. Fābere, Adele., Mezliša, Eleina (2007) "*Kā sarunāties ar tīņiem.*";
18. Fjeld, Svein- Erik (1995) "*From parliament to classroom.*" Norway, Statens utdanningskontor i Hordaland.
19. Geidžs, N.L. Berliners, D.C. (1999) "*Pedagoģiskā psiholoģija.*" Rīga, Zvaigzne ABC.

20. Gershoff, Elizabeth “Spanking Linked to Increase in Children’s Behavior Problems” (2017) [skatīts 04.01.2018.] Piekļuve: <http://www.psychologicalscience.org/news/releases/spanking-linked-to-increase-in-childrens-behavior-problems.html>)
21. Geske, A. Grīnfenlds, A. Kangro, A. Kiseļova, R. “Latvijas OECD Starptaustiskajā skolēnu novērtēšanas programmā 2015 – pirmie rezultāti un secinājumi.” (2016) [skatīts 04.01.2018.] Piekļuve: <http://www.izm.gov.lv/images/statistika/petijumi/Gramata2015.pdf>
22. Grigorjeva, Anna (1979) “*Pusaudžu disciplīna*” Rīga, Zvaigzne ABC. <https://www.thoughtco.com/behavior-management-strategies-2081567>
23. Izglītības likums [skatīts 04.01.2018.] Piekļuve: [likumi.lv/doc.php?id=50759](http://likumi.lv/doc.php?id=50759)
24. Latvijas Skolu psihologu asociācija “Metodiskie ieteikumi darbā ar skolēniem, kuriem ir agresīva uzvedība” (2012) [skatīts 04.01.2018.] Piekļuve: [www.izm.gov.lv/images/statistika/petijumi/03.pdf](http://www.izm.gov.lv/images/statistika/petijumi/03.pdf)
25. Maļicka, Jeļena (2004) “*Piederības izjūta un mācību motivācija*” Rīga, RaKa
26. Martinsone, B. Niedre, R. (2013) “*Sociāli emocionālā audzināšana*” Rīga, Latvijas Universitāte.
27. Martinsone, B. Nīmante, D. Daniela, L. (2013) “*Atbalsts pozitīvai uzvedībai.*” Rīga, Latvijas Universitāte.
28. Nīmante; Dita (2007) “*Klasvadība*” Rīga, Zvaigzne ABC, 44-46 lpp.
29. Ņikitorovs, Oļegs (2007) “*Psiholoģija pedagogam I*” Rīga, SIA Izglītības soļi
30. Piažē, Žans (2002) “*Bērņa intelektuālā attīstība*” Rīga, Pētergailis.
31. Plaude, Ilze (2001) “*Sociālā pedagoģija*” Rīga, RaKa
32. Reņģe, Viesturs (1999) “*Psiholoģija, personības psiholoģiskās teorija*” Zvaigzne ABC.
33. Rudņica, Zaiga (2001) “*Sociālais pedagogs skolā*” Rīga, RaKa
34. Rudņicka, Zaiga. Ukstiņa, Rita. Elme, Anete (2002) “*Ģimenes izglītība sociālajā pedagoģijā.*” Rīga, RaKa.
35. SIA „Aptauju Centrs” un SIA „Excolo Latvia” (2015) “Pētījums par politikas alternatīvu veidošanu priekšlaicīgu mācību pārtraukšanas problēmas risināšanai.” [skatīts 04.01.2018.] Piekļuve: [www.izm.gov.lv/images/statistika/petijumi/IZM\\_PMP\\_Gala\\_zinojums\\_AptaujuCentrs\\_ExcoloLatvia\\_2015.pdf](http://www.izm.gov.lv/images/statistika/petijumi/IZM_PMP_Gala_zinojums_AptaujuCentrs_ExcoloLatvia_2015.pdf)
36. Skolēnu vecumposmu un dzimumu īpatnības izziņas aktivitātes kontekstā (2007) [skatīts 04.01.2018.] Piekļuve: [http://zrkac.lv/picdown/projekti/skolotaju\\_komp\\_pilnv/1\\_modulis/1.2.3.doc](http://zrkac.lv/picdown/projekti/skolotaju_komp_pilnv/1_modulis/1.2.3.doc)

37. Sociālā pedagoga profesijas standarts [skatīts 04.01.2018.] Piekļuve:  
<http://visc.gov.lv/profizglitiba/dokumenti/standarti/ps0205.pdf>
38. Svence, Guna "Ja ģimenē ir pusaudzis." (1987) "Zvaigzne" 32; 69
39. Špona, A (2001) "Audzināšanas teorija un prakse" Rīga, Raka.
40. Šteinberga, Airisa (2013) "Pedagoģiskā psiholoģija." Rīga, Raka.
41. Tips for Achieving and Maintaining Discipline [skatīts 04.01.2018.] Piekļuve:
42. Valtons, Francis H. (2000) "Kā ģimenei un skolai atgūt pusaudža uzticību." Rīga, Sia "N.I.M.S";
43. Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija "Vecumposmu attīstības īpatnības bērniem" (2008) [skatīts 04.01.2018.] Piekļuve:  
[http://www.bti.gov.lv/lat/metodiska\\_palidziba/metodiskie\\_ieteikumi\\_darba\\_ar\\_berniem/?doc=818](http://www.bti.gov.lv/lat/metodiska_palidziba/metodiskie_ieteikumi_darba_ar_berniem/?doc=818)
44. Vecgāne, Anita (1996) "Kā man saprast savu bērnu", Rīga, Zvaigzne ABC .
45. Volfs, Antonija (2013) "Es klausītu savus vecākus, ja viņi aizvērtos" Rīga, Zvaigzne ABC.  
[www.teachervision.com/classroom-discipline/new-teacher/48457.html](http://www.teachervision.com/classroom-discipline/new-teacher/48457.html)
- 46.

**Pielikumi.**

**Konsultāciju apmeklējums.**

Vārds, uzvārds: \_\_\_\_\_

Klase: \_\_\_\_\_

Nr.	Mācību priekšmets	Apmeklējuma laiks un datums.	Tēma, Skolotāja paraksts

Vecāka vārds, uzvārds un paraksts:

\_\_\_\_\_

Klases audzinātāja paraksts:

\_\_\_\_\_

Sociālā pedagoga paraksts:

\_\_\_\_\_

**Mana nedēļa.**

Vārds, uzvārds: \_\_\_\_\_

Datums: \_\_\_\_\_

Klase: \_\_\_\_\_

<b>Jautājums:</b>	<b>Atbilde.</b>
Šajā nedēļā vislabākie mācību sasniegumi man bija.	
Es jutos priecīgas, kad mani vecāki man...	
Šīs nedēļas labais darbs.	
Interesantākā filma ko esi redzējis, vai grāmata, ko esi izlasījis šajā nedēļā	
Šajā nedēļā komplimentu izteicu..	
Mans viss labākās īpašības.	
Es jutos spēcīgs, kad....	
Nākamajā nedēļā es plānoju..	

### Pielikums 3

Labdien cien. vecāki!

Esmu Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes studente, un studiju ietvaros izstrādāju kursa darbu par tēmu: "Pusaudžu uzvedības problēmas un sociālpedagoģiskie risinājumi izglītības iestādē." Aicinu Tevi piedalīties pētījuma un atbildēt uz jautājumiem, pasvītrojot Tev atbilstošo atbildi.

Adaptēta no endurio.com

Aptauja, kas apskata, cik aktīvi paši vecāki iesaistās sava bērna izglītības darbā un veido saikni ar skolu un tās skolotājiem, un vecāku novērojumi par viņu bērnu mācīšanās paradumiem - neatlaidību, centību un lasīšanas paradumiem. Bērna paradumi. Vecāku atbalsts bērnam.

1. Cik ļoti jūsu bērns cenšas izpildīt skolas uzdevumus?

Nemaz necenšas                      Īpaši necenšas                      Vidēji cenšas                      Diezgan cenšas                      Ļoti cenšas

2. Cik daudz darba un rūpības jūsu bērns iegulda skolas uzdevumu pildīšanā? Cik bieži jūsu bērns padodas, ja kāds mācību uzdevums viņam liekas pārāk grūts?

Vienmēr                      Bieži                      Dažreiz                      Reti                      Nekad

3. Cik bieži jūsu bērnam rodas grūtības sagatavoties skolai?

Vienmēr                      Bieži                      Dažreiz                      Reti                      Nekad

4. Cik bieži jūsu bērns lasa sava prieka pēc?

Nekad                      Reizi gadā vai retāk                      Reizi mēnesī                      Reizi nedēļā                      Katru dienu

5. Cik bieži jūs runājat ar savu bērnu par to, ko viņa/-š šobrīd mācās skolā?

Nekad                      Reizi pāris mēnešos vai retāk                      Reizi mēnesī                      Reizi nedēļā                      Katru dienu

6. Cik bieži jūs palīdzat bērnam saprast mācību saturu, ko viņš mācās skolā?

Nekad                      Reizi pāris mēnešos vai retāk                      Reizi mēnesī                      Reizi nedēļā                      Katru dienu

7. Cik bieži jūs palīdzat bērnam ar mājasdarba izpildi, ja bērnam tas sagādā grūtības?

Nekad                      Reti                      Reizēm                      Bieži                      Vienmēr

8. Cik aktīvi jūs palīdzat savam bērnam iesaistīties izglītojošās aktivitātēs ārpus skolas?

Nemaz                      Diezgan neaktīvi                      Vidēji                      Diezgan aktīvi                      Ļoti aktīvi

9. Cik aktīvi jūs palīdzat savam bērnam mācīties ikdienišķas lietas darīt patstāvīgi?

Nemaz                      Diezgan neaktīvi                      Vidēji                      Diezgan aktīvi                      Ļoti aktīvi

10. Cik labi jūs pazīstat sava bērna tuvākos draugus?

Nepavisam                      Nedaudz                      Vidēji                      Labi                      Ļoti labi

11. Cik bieži pēdējā gada laikā jūs esat apmeklējis sava bērna skolu?

Nemaz                      Reizi pāris mēnešos vai retāk                      Reizi mēnesī                      Reizi nedēļā                      Katru dienu

12. Cik bieži jūs tiekaties ar skolotājiem sava bērna skolā?

Nekad                      Reizi pāris mēnešos vai retāk                      Reizi mēnesī                      Reizi nedēļā                      Katru dienu

13. Cik bieži pēdējā gada laikā Jūs esat runājis par skolu ar citiem vecākiem, kuru bērni iet šajā skolā?

Nemaz                      Reizi pāris mēnešos vai retāk                      Reizi mēnesī                      Reizi nedēļā                      Katru dienu

14. Cik ļoti jūs uztraucaties, ka skolotāji pret jūsu bērnu izturēsies citādāk, ja izteiksiet skolai kritiku?

Ļoti uztraucos                      Diezgan uztraucos                      Vidēji uztraucos                      Nedaudz uztraucos                      Nemaz neuztraucos

**Skolēna saiknes pašanalīze.**

Adaptēts no

Atbilžu varianti:

2- Vienmēr

1-Dažkārt

0-Nekad

	Uzklausu padomus	Man ir svarīgs viņa viedoklis	Varu uzticēties	Zinu, ka sapratīs	Zinu, ka aizsargās	Gribu līdzināties
1. Māte						
2. Tēvs						
3. Vecmāmiņa						
4. Vectēvs						
5. Brālis						
6. Māsa						
7. Cits radnieks						
8. Draugs						
Kopā						

**Es starp citiem.**

Vārds \_\_\_\_\_

Ar X atzīmē attiecīgo lauciņu.

<b>N.P.K</b>	<b>Apgalvojums</b>	<b>Nekad</b>	<b>Reti</b>	<b>Dažreiz</b>	<b>Bieži</b>
1.	Man šķiet, ka es ar apkārtējiem cilvēkiem sadzīvoju labi				
2.	Man trūkst draugu				
3.	Man nav ne viena cilvēka, ar kuru es varētu aprunāties par sarežģītām personiskām lietām.				
4.	Es nejutos vientuļš				
5.	Es jūtos kā neaizvietojamu draugu vidū				
6.	Mani ar apkārtējiem cilvēkiem vieno kopīgas intereses				
7.	Man nepatīk noslēgties sevī				
8.	Manas domas un intereses apkārtējiem šķiet svešas				
9.	Esmu cilvēks, kam patīk pabūt vienatnē				
10.	Manu klases biedru vidū ir cilvēki, pret kuriem man ir dziļas jūtas				
11.	Es jūtos pamests				
12.	Es domāju, ka man ir mazs draugu loks				
13.	Man šķiet, ka mani neviens īsti nepazīst				
14.	Es jūtos izolēts no citiem cilvēkiem				
15.	Es ļoti viegli atrodu draugus				
16.	Ir cilvēki, kuri mani patiešām saprot				
17.	Es esmu nelaimīgs, jo jūtos atstumts no apkārtējiem cilvēkiem				
18.	Man ir daudz paziņu, bet īstu draugu nav				
19.	Ir cilvēki, ar kuriem es varu runāt par jebkuru tēmu				
20.	Ir cilvēki, pie kuriem es vienmēr varu riezties pēc padoma				

### Stundas novērošanas lapa.

Klase \_\_\_\_\_

Datums: \_\_\_\_\_

Skolēnu skaits klasē: \_\_\_\_\_

Stundā piedalās: \_\_\_\_\_

Mācību priekšmets: \_\_\_\_\_

Stundas tēma: \_\_\_\_\_

Darba organizācija mācību stundā: \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

Skolēnu iesaiste mācību procesā: \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

Skolēnu uzvedība: \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

Mācību priekšmeta skolotājs: \_\_\_\_\_

Novērošanu veica: \_\_\_\_\_

## **Nodarbība pozitīvas uzvedības veicināšanai.**

### 1. Nodarbība

Izmantota metode “Stāstu stāstiem izstāstīju”

Pieklājīgi sasveicināties vienam ar otru

Pateikt labu par blakus sēdošo klases biedru.

### 2. Nodarbība.

“Dusmu kontroles” spēle.

Kāds ir pozitīvs cilvēks? Kādas īpašības piemīt un darbības raksturo pozitīvu cilvēku.

### 3. Nodarbība

“Tava pasaule”, asociācijas kārtis. Izmantojot kārtis, pēc to zīme jumu atrast sevī labās īpašības, kas raksturo klases kolektīvu.

Atrast kārti, kas raksturo katru individuāli.

## **Fokusa grupas diskusijas apraksts**

Mērķis: noskaidrot skolotāju attieksmi pret piezīmju rakstīšanu un veidus, kā tiek motivēti skolēni mācību darbam, kādas uzvedības problēmas skolas skolotāji novērojuši ikdienā skolas X skolēniem.

Diskusijā piedalījās 12 mācību priekšmetu skolotāju,

Jautājumi:

6. Vai jūs veicas ierakstu skolas e-žurnālā?
  7. Kāpēc veicat vai neveicat?
  8. Ja rakstāt piezīmes, vai jūtat atgriezenisko saiti, jūsu prāt, vai piezīmju rakstīšanai ir jēga?
  9. Kā Jūs motivējat skolēnus mācību darbam?
  10. Kādas problēmas Jūs šobrīd redzat pusaudžiem, kas mācās šajā skolā?
6. Astoņi skolotāji apgalvoja apstiprinoši, ka ir veikuši šādus ierakstus.

7. Ieraksti tiek veikti galvenokārt, lai vecāki tiktu informēti par to, kas notiek un kā skolēns uzvedas. Ja atbildēja "NĒ", apgalvo, ka bieži nav laika, lai ievadītu visas atzīmes, uzdoto un pēc tam vēl tērētu laiku piezīmju rakstīšanai, tāpēc raksta tikai tad, ja ir nopietni pārkāpumi vai ja vairākkārt ir atkārtājušies pārkāpumi, un skolēns pēc mācību priekšmeta skolotāja vai klases biedru lūguma, nepārtrauc savas darbības.

Piezīmes raksta ne tikai, lai informētu vecākus, bet izsaka vērtējumu un raksta žurnālā, lai arī skolēni paši padomātu par savu uzvedību, cer, ka vecāki spēs ietekmēt kaut ko.

Uzskata, ka jāinformē vecāki, lai brīdī, kad notiks nopietnāks pārkāpums vai galā būs neapmierinošs vērtējums, vecāki nebrīnītos, ka viņi neko nav zinājuši un nav informēti. Par to informē arī vecākus.

Tiek veikti ieraksti, lai informētu ne tikai vecākus, bet arī klases audzinātāju, jo viņai ir pieeja arī pie citiem mācību priekšmetu ierakstiem un iespējams jau var meklēt risinājumu, lai jau sāktu ar pusaudzi pārrunāt un domāt, ko darīt tālāk.

8. Vai ir jūtams rezultāts pēc piezīmju ierakstīšanas? Pārsvarā, jā, bet, ir izņēmumi. Galvenokārt tiek rakstīts, ja jāuzlabo vērtējums, un pēc ieraksta veikšanas nāk uz konsultācijām, ne visi, protams. Iespējams, tur ir vecāku ietekme. Ir tādi skolēni, kurus nekas nespēj iekustināt un mainīt, tur arī nekas nemainās.

9. Kā notiek pozitīvā motivēšana? Visi iesaistītie skolotāji apgalvoja, ka izmanto uzslavas, galvenokārt uzreiz paslavējot ar vārdiem par labi veiktu darbu stundā, par centību un arī par pārbaudes darbiem.

Viena no skolotājām norādīja, ka viņai nav žēl labo vārdu un uzslavu labiem darbiem un centībai, liek izglītojamajiem saprast, ka katrs kāda ziņā ir unikāls un vienreizējs.

E-žurnālā iepriekšējā mācību semestrī bija izdarīts tikai viens pozitīvas ieraksts, bet šajā, 2017./2018.m.g. 1.semestrī, trīsdesmit septiņas pozitīvie ieraksti, kurus veikuši tikai trīs skolotāji. Vēl divi skolotāji uzslavas sūtījuši vēstulēs vecākiem.

Lai motivētu izglītojamos strādāt katru mācību stundu un pildītu uzdotos mājas darbus visu mācību semestri, semestra beigās piedāvā iespēju nerakstīt semestra noslēguma darbu, ar noteikumu, ka vidējā atzīme sanāk vismaz astoņi un pašu izglītojamo šī vērtējums apmierina. Ja atzīme ir pietiekami augsta, bet uzvedība nav bijusi atbilstoša, šo iespēju nevar izmantot. Šo kā iespēju noraida gan matemātikas, gan angļu valodas skolotāji, kuri kā pozitīvo motivēšanu izmanto uzslavas un veic pozitīvos ierakstus.

Atļauts aiziet ātrāk, ja konkrētā stunda ir pēdējā tajā dienā un viss plānotais stundai ir izdarīts, visa klase kopā labi strādājusi.

Ir klase, kur arī pēc tam klasesbiedri viens otram palīdz un pieskata to, kurš īsti nesaprot. Paskaidrošana ir vienīgā saruna, kas atļauta mācību stundas laikā, par ko netiek izteikts

aizrādījums. Skolotāja uzskata, ka ar šo metodi ir iespējams mācību stundas laikā paspēt vairāk, un atkārtošana ir zināšanu māte.

Skolotāji iedrošina tos, kas kautrējas, nereti ir tā, ka skolotājs labi zina- izglītojamais zina atbildes uz konkrētajiem jautājumiem, bet kautrējas tās teikt, ir nepārliciecināts par sevi, baidās kļūdīties, nepiedalās diskusijās, ja tās notiek svešvalodā, lai gan ja arī nerunā perfekti, tad pietiekami labi, lai spētu izteikties par tēmu.

Ir arī saldumi kā bonusu. Savā audzināmajā klasē skolotājs trīs labākajiem uzdāvināja grāmatas. Diviem no viņiem tas patika ļoti, bet viens no viņiem grāmatas lasa reti.

Piešķir plusus par papildu darbu, ko paspēja veikt stundā vai patstāvīgi mājās sagatavoja kādu neliela apjoma projektu. Tie ir plusi pie kontroldarbiem, kas pēc tam var uzlabot pārbaudes darba vērtējumu, parasti par vienu balli. Papildu darbi parasti ir par konkrētu mācību vielu, ko mācās padziļināti un detalizētāk, tādēļ skolotāja uzskata, kas tas arī palīdz gatavoties plānotajam kontroldarbam un sistematizē mācību darbu, motivē gatavoties konkrētajam kontroldarbam, nevis gatavoties konsultācijai pēc kontroldarba.

10. Kādas problēmas Jūs šobrīd redzat pusaudžiem, kas mācās šajā skolā?

Ja vecāki pievērstu uzmanību bērniem mājās un negrautu savu bērnu pašcieņu, tad tas būtu labāk, tik ne vienmēr vecāki grib saprast, ka uzvedība problēmu cēloņi meklējami ģimenē un audzināšanā. Ir vecāki, kas negrib audzināt savus bērnus, bet liek to darīt skolai.

Tāpat viņi ir ļoti aizņemti ar sociālajiem tīkliem, viss ir jāpublisko un jāvērtē, un “jānolaiko”, jābūt pirmajam, kas pamanījis, ko kāds ir ielicis. Ienākot klasē, nevar nolikt telefonu, jo jāpabeidz līmenis un spēle notiek tiešsaistē, tāpēc apstājoties zaudēs. Ja šajā momentā kāds vēlēsies atņemt telefonu, sākas dusmas, skolēns kļūst agresīvs. Piektajā klasē šāda uzvedība vēl nav tik izteikta, vairāk tas vērojams lielākajās klasēs, jo sākumskolā skolotāji kontrolē telefonu lietojumu skolā, bet lielākās klasēs skolotāji to nedara un uzskata, kas tas ir jā dara vecākiem.

Atkarību no ierīcēm minēja vairāki skolotāji, lai gan ir stundas, kurās tos atļauj izmantot, lai meklētu informāciju. Skolotāji vēlētos, lai netiktu viss fotografēts un filmēts. Reizēm liekoties, ka tajā brīdī, kad būs notikusi kāda nelaime, vispirms tā būs jānofilmē, tikai tad varēs domāt, kā palīdzēt nelaimē nokļuvušajam. Mobilais telefons šobrīd ļoti svarīgs. Vienīgais, kam nav problēmu ar to, ka izmanto telefonu, ir informātikas skolotājs, jo izglītojamie, ienākot klasē, vispirms mēģina ieslēgt datoru un tajā pirms mācību stundas vēl paspēlēt kādu spēli vai izlasīt jaunākos ierakstus, kas publiskoti kādā no sociālajiem tīkliem. Ir gadījumi, kad telefonu atļauj izmantot mācību darbam, ja nav jāpilda pārbaudes darbs.

Nespēj uztvert garāku tekstu, nenoturīga uzmanība, bieži uzmanību darbam nevar piesaistīt vairāk par desmit minūtēm, nav disciplīnas un cieņas.

Ļoti alkst uzmanības - izrādās klasē gan ar pozitīviem, gan negatīviem paņēmieniem. Lai gan ne vienmēr tie, kas vēlas vairāk uzmanības, ir ar sliktiem mācību sasniegumiem. Nav radināti koncentrēties un savākt sevi neinteresantam darbam, problēmas ar saskarsmi, nemāk komunicēt, ja viedoklis nevis jāuzraksta, bet jāpasaka. Nav empātijas vienam pret otru.

Nav atbalsta no ģimenes vai arī kāda cilvēka, kam interesē, kas notiek ar pusaudzi un viņa veiksmēm un neveiksmēm.

Seko mēdiju uzliktajiem standartiem, meitenes pārdzīvo, ka nav tik skaistas untik attīstījušās, kā tās, kas uz žurnālu vākiem vai citur masu saziņu līdzekļos. Pārspīlēti lieto kosmētiku un smaržas.

#### Secinājumi pēc diskusijas:

- Pēc iedrošinājumiem izglītojamie kļūst drošāki, arvien vairāk var paust savu viedokli, nebaidās atbildēt uz jautājumiem un tos arī uzdot.
- Piekrīt, ka galvenokārt uzvedības problēmas cēloņi meklējami ģimenē un, tikai strādājot komandā, vislabāk var mazināt uzvedības problēmas, kas izpaužas izglītības iestādē.
- Arvien lielāku nozīmi ieņem mobilie telefoni, tie praktiski kļuvuši neaizstājami ikdienas dzīvē.
- Nav disciplinēti un neciena ne sevi, ne apkārtējos, noteikumi nav rakstīti viņiem un ir paredzēti, lai tos pārkāptu.
- Skolotāji piekrīt, ka ir vajadzīgi ne tikai sodi, bet arī pozitīvie pastiprinājumi un mazie apbalvojumi - uzslavas.

Diplomdarbs “Pusaudžu uzvedības problēmas un sociālpedagoģiskie risinājumi Rīgas skolā X” izstrādāts

LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: \_\_\_\_\_ Sintija Gerdena

(paraksts)

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: Dr. paed. asoc.prof. Dita Nīmante \_\_\_\_\_ .\_\_\_\_.2018

(paraksts)

Recenzents: Dr. paed. asoc.prof. Astrīda Raževa

Darbs iesniegts LU PPMF Skolotāju izglītības nodaļā \_\_\_\_\_.\_\_\_\_.2018.

Dekāna pilnvarotā persona: studiju metodiķe Inese Ranka, \_\_\_\_\_

(paraksts)

Darbs aizstāvēts Valsts pārbaudījuma komisijas sēdē

\_\_\_\_. \_\_\_\_\_.2018. protokola nr. \_\_\_\_\_, vērtējums: \_\_\_\_\_

Komisijas sekretārs: Gunta Treimane \_\_\_\_\_

(paraksts)